

EZ TÖRTÉNT A HÉTEN

Mahmúd Abbász, a palesztin hatóság elnöke egy konferencián Rámálában kijelentette, hogy a palesztin felkelés jogos, és a fiatal generáció reményvesztéséből fakad. Abbász azt hangsúlyozta, hogy a palesztin fiatalok az úttellenőrző pontok, a telepese falvak és az Izraelt Ciszjordániától elválasztó fal léte, valamint a jeruzsálemi al-Aksza mecset elleni izraeli támadások miatt elkezdték feladni a kétállami megoldásba vetett hitüket. Egy frissen megjelentetett kutatásból kiderült a palesztinok kétharmada támogatja a késelések merényleteket, és többségük bizonyos abban, hogy egy fegyveres felkelés oly módon szolgálná a palesztinok nemzeti érdekeit, ahogy azt a béketárgyalások nem tudnák.

A Palestinian Center for Policy and Survey Research (PSR) felmérése szerint a palesztinoknak mindössze ötvenegyszázaléka véli úgy, hogy valóban merényletek elkövetése vagy megkísérlése miatt lőtték le az izraeliek a késelések vagy gázolások merényleteiben meghalt palesztinokat. Negyvenhét százalék szerint a merénylők valójában semmit nem követtek el, ahogy azt a palesztin médiában az esetek többségében állítják.

Csak negyvenöt százalék bízik a palesztin-izraeli viszály két népnek két álmot ígérő megoldásában a PSR felmérése alapján. Hatvanöt százalék, a nagy többség szerint az izraeli telepések ciszjordániai terjeszkedése miatt ezt már nem lehet megvalósítani. Izrael a palesztinok kilencven százalékára szerint nem tartja be az oslói megállapodást, és hatvannyolc százalék szerint fel kellene mondani az egyezményt.

Lengyel komandósok segítenek Izraelben a turisták megvédésében

Húsz lengyel biztonsági őr segít az izraeli katonáknak a Jeruzsálem óvárosába látogató turisták védelmében, a misszió egy hosszabb távú terrorellenes kiképzési program része - jelentette december 11-én, pénteken a Rzeczpospolita című lengyel napilap. A lap értesülései szerint a program egy lengyel biztonsági magáncég kezdeményezésére indult az izraeli kormányservekkel történt egyeztetés után. A más európai országokban is jelen lévő lengyel cég főnöke többek között a romló európai biztonsági helyzettel indokolta a műveletet. A lengyel biztonsági őrök izraeli tartózkodásának és az izraeli terrorellenes szervek részvételével történő ottani kiképzésüknek a költségeit a lengyel cég fedezi. A Rzeczpospolita úgy tudja, hogy a jelenlegi missziót további több tucat lengyel komandós Izraelben és Lengyelországban zajló kiképzése követi majd.

Megszületett

az első olyan klímaegyezmény, amelyet a világ összes országa aláírt. A tervezet legfontosabb pontja, hogy az ipari korszak előtti átlaghőmérséklethez képest 1,5 százalékos sávban tartanak a bolygó hőmérsékletét, ami még szigorúbb a korábban megfogalmazott 2 fokhoz képest. Az országok konkrét emissziós célt vállalnak és az évszázad közepére annyi széndioxidot bocsátanak ki, amennyit fel tud szívni a bioszféra. A klímaváltozás miatt leginkább veszélyeztetett országok egy közös alaptól 100 milliárd dollár kompenzációra lesznek jogosultak. Az aláíróknak 2020-ig klímatervet kell benyújtaniuk, amelyet ötévente felülvizsgálják.

EZ TÖRTÉNT A HÉTEN

Sikeresen vizsgázott a „Nyíl 3”, Izrael új hosszútávú rakétahárító rendszere

Múlt héten a Földközi tenger partján fekvő Pálmáchim légibázison sikeres tesztet hajtottak végre a „Nyíl 3” – héberül „Chéc 3”, angolul „Arrow 3” – rakétavédelmi rendszerrel.

A tesztet az izraeli Honvédelmi Minisztérium és az Egyesült Államok Rakétavédelmi Ügynöksége (MDA, US Missile Defense Agency) közösen végezte.

A kísérlet abból állt, hogy az elfogó rakétát kilőtték a tenger felé. A rendszer radarja és számítógépe hajszálpontosan bemérte az Izraelre nagy távolságban kilőtt ellenséges rakétát modellező „Veréb” (Sparrow) típusú eltalálандó célrakéta röppályáját, a „Nyíl 3” ezt megcélozta és az atmoszférában megsemmisítette.

Egy évvel ezelőtt, 2014. decemberében ugyanennek a rendszernek a kipróbálása sikertelenül végződött, miután a „Veréb” célrakéta kilövése nem sikerült, így a „Nyíl 3”-at ki sem lőtték.

A fejlesztők azóta kiküszöbölték a hibákat.

A Nyíl 3 rakétavédelmi rendszert a Légipari Vállalat (Táászijá Ávirít, angol nevén IAI, Israel Aerospace Industries) állítja elő, míg a radaros észlelő rendszert annak leányvállalata, az Elta.

Az elfogó rakéta tűzvezetési rendszerét a Rafael cég fejleszti.

A fejlesztésben és a rakéta gyártásában az amerikai Boeing cég is részt vállal.

A „Nyíl 3” a fő komponense Izrael több-rétegű rakétavédelmi rendszerének, amelyet folyamatosan fejleszt a Honvédelmi Minisztérium Kutatási és Fejlesztési Vállalata.

A „Nyíl 3” a rendszer harmadik, legmagasabb rétege: nagy hatótávolságú elfogó rakéta, amely az Izraelre több ezer kilométeres távolságból kilőtt iráni Shihab-3 rakétát is képes megsemmisíteni.

Az első réteg „Dávid parittyája” (David's Sling) rendszer, amely közép- és hosszú hatótávolságú rakéták és robbanószert célba juttató drónok (robotrepülő) ellen nyújt hatékony védelmet. Hadrendbe állítása egy éven belül várható.

A második védelmi rétegnek a „Vaskupola” (Iron Dome) rendszer felel meg: ennek feladata az ország területének a védelme a rövid és közepes hatótávolságú rakétáktól.

A közelmúltban mind a „Nyíl 2”, mind az amerikai „Patriot” és a „Vaskupola” bizonyították alkalmasságukat mind a Gázai-övezetből, mind a Libanonból kilőtt rakéták ellen.

Halmos László

Gázolósos terror Jeruzsálemben – Zömmel könnyebb sérültek – A terroristát likvidálták

Hétfőn délután palesztin arab érkezett Jeruzsálem nyugati részébe, a város Tel Aviv felőli bejáratához, a „Húr-híd” (Geser há-méjtárim) közelébe. Gépkocsijával felhajtott a járdára, az autóbuszra várakozó emberek közé.

A gázolásnak összesen 12, zömmel könnyebb sérültje van, egy másfél éves cse-

csemőn azonban műtétet kellett végrehajtani.

A palesztin Jeruzsálem Bét Hanina nevű arab negyedéből érkezett. Kiszállt volna az autójából, ám ekkor egy helyszínen tartózkodó biztonsági ember agyonlőtte.

Az autóban fejszét találtak, amellyel minden bizonnyal a sérülteket tervezte legyilkolni.

Halmos László

Növekedett a szegénység

Az az izraeli állampolgár, aki 3077 izraeli új sékel alatti havi jövedelemmel rendelkezik szegénynek számít úgy, mint az a házaspár, amely 4923 izraeli új sékel alatt visz haza havonta. Az a család, amelynek havi jövedelme kevesebb, mint 9.230 izraeli új sékel, szegénynek minősül.

A Bituách Leumi legfrissebb jelentése szerint 1.709.300 izraeli polgár él a szegénységi küszöb alatt, ez 444.900 családot és 776.500 gyermeket jelent. A szegénységben élő családok száma a 2013-ban mért 18,6 százalékról 2014-ben 18,8 százalékra nőtt. Az izraeli lakosok esetében a szegénység 21,8 százalékról 22 százalékra növekedett, míg a szegénységben élő gyermekek aránya 30,8 százalékról 31 százalékra emelkedett.

A lakosság két markáns csoportja, az izraeli arabok és az ultraortodox zsidók 50 százaléka körében tapasztalható a szegénység jelensége. Az arab családoknál a szegénység 51,7 százalékról 52,6 százalékra emelkedett egy év alatt. Az ultraortodox zsidó közösségek szegénységi mértéke 54,3 százalék volt 2014-ben. Drámai adat,

hogy a gyermekek kétharmada szegénységben él a társadalom ezen csoportjai esetében.

Az időskori szegénység viszont csak kismértékben növekedett a 2013-as 22,1 százalékról 23,1 százalékra 2014-re a jövedelemcsökkenés miatt.

dr. Kende György

Svédország elveszti az egyensúlyát

Svédország semleges állam a napóleoni háborúk óta (1815), de előttük aktív részese volt minden európai hadjáratnak. 1939. szeptember elsején, a második világháború kitörésekor akkori miniszterelnöke, Per Albin Hansson bejelentette országa neutralitását. A svédek beengedték azokat a dán és norvég katonaköteles menekülteket, akik aztán Svédországban kiképzésen mentek át és később az országukat felszabadító hadseregek tagjai lettek. A svédek együttműködtek az angol titkosszolgálatokkal. Több tízezer finn menekültet fogadtak be, hasonlóképpen menekülő zsidókat, a náci Németországból 3.000-et, Dániából átmenekítettek 8.000 dán zsidót és 900-at Norvégiából. Svédország áldott emlékü fia Raul Wallenberg, aki a magyar zsidóságból sok zsidó megmentője volt. Ugyanakkor a svédek állandó vasérc szállítói voltak Németországnak, amelynek hiányában a német acélpár képtelen lett volna működni és fegyverekkel ellátni a náci hadigépezetet, és átengedte a Szovjetunió megtámadására nehézfegyverzettel felvonuló nácik egy részét, és a Norvégiát megszálló német katonák is Svédország területén utazhattak át Németországba és vissza. Be kell vallani az igazat: ha a svédek nem szállították volna a vasércet a németeknek, a nácik könnyedén megszállták volna Svédországot, mert annak hadserege nem volt számottevő tényező a nácik ellen.

XII. Károly svéd király országának elvesztett területei visszaszerzésére 1706-ban ötvétezer főnyi hadseregével Moszkva irányába tört, de hadjárata súlyos kudarcba fulladt, miután 1709-ben Poltavánál végső vereséget szenvedett. 3.000 katona kivételével serege mind odaveszett, vagy fogságba került. A menekülő király az Ottomán birodalomban talált menedéket, hol öt évig maradt. A király szövetséget akart kötni az ottománokkal közös ellenségük, az oroszok ellen, de az ottománok visszaléptek, miután látták, hogy XII. Károlynak nincs hadserege. Végül is öt év után, 1714-ben, a király terhére lett az ottománoknak, akik áldozatokkal tarkított katonai erővel hazamenetelre kényszerítették. Az ottománok által adott menedék következtében a svédek máig pozitívan viselkednek a muszlimokkal szemben, de nem ez a fő oka az iszlamofiliának, hanem a szociáldemokrata politikusok hataloméhsége és antiszemitizmusa.

Svédországnak mintegy 20.000 zsidó polgára van, és ezzel az EU országai között a hetedik helyet foglalja el. Az országnak nincs antiszemita priusza. A zsidók a XVIII. század elején jelentek meg Svédországban, 1870-ben teljes jogú polgárok lettek. 1873-ban választották az első zsidót a svéd parlamentbe. A jiddis nyelv hivatalosan legalizált kisebbségi nyelv. Antiszemitizmus létezett ugyan Svédországban, de igen alacsony lángon. Egy közvélemény-kutatás „a zsidók legtöbbje becsületes” kérdésére csak 1,4% adott negatív választ. A muszlim lakosság bevándorlásával párhuzamosan az antiszemitizmus életre kelt, de nem csak a muszlimok, hanem a svédek részéről is. A tradicionálisan antiszemita nacionalista jobboldal antiszemitizmusa eltörpült amellett, amelyet szégyenszemre az áruló szocialista baloldal, az uralkodó párt szít. A 2006-ban végzett közvélemény-kutatás szerint a svéd lakosság 15%-a azon véleményen van, hogy a zsidóknak túl nagy befolyásuk van a világon. Svédország felnőtt lakosságának csupán 5%-a ismeri be antiszemita érzelmeit (bizonyára szocialisták), míg a muszlimoknál 39%. Mindenesetre bátorító, hogy a svéd muszlimok 61%-a nem antiszemita.

A II. világháború befejezése után elkezdődött a muszlim bevándorlás Svédországba is, de nagyobb számokban csupán 1970-től kezdődően. Manapság a muszlimok az összlakosság 4,4%-a, kerekén négyszázötvenezer a tízmillióból. Tekintettel arra, hogy a muszlimok városokban laknak, amelyekben jóformán elkülönített városrészeket foglalnak el, jelenlétük sokkal kihangsúlyozottabb, mint az aktuális számuk. Malmö városának 320.000 lakosa van, zsidó mindössze 700 (0,2%), de 140.000 (43%) nem svéd, ezek javarésze muszlim. Közülük 100.000 (31%) külföldi születésű és 38.000 (12%) már Svédországban született.

Ilmar Reepalunak, Malmö szocialista polgármesterének bizonyára szüksége van a muszlim szavazatokra, noha a muszlimok és a szocializmus között a kapcsolat meg nullánál is kevesebb. Reepalu elutasít minden vádat, amely őt antiszemitizmussal vádolja, és egyaránt „elutasítja” a cionizmust és az antiszemitizmust. Malmö zsidóságát azzal vádolja, hogy Izraelt támogatja. Tipikus szocialista érvelés, Izrael támogatása az oka az antiszemitizmusnak. Amikor a

svéd zsidók szimpátiatüntetést rendeztek Malmöben Izrael mellett, Reepalu ezt mondta: „azt szeretném remélni, hogy a zsidó közösség elítéli az izraeliket azért, amit Gáza civil lakossága ellen csinálnak, ahelyett, hogy ilyen helytelen (Izrael-barát) tüntetést rendezzenek”, ugyanakkor elfelejtette a 8.000 rakétát, amelyeket a gázaik lőttek Izrael civil lakossága ellen. Ez a torz ábrázata a csödbe jutott szocializmusnak. Reepalu nagy merészen azt is megállapította, hogy a svéd jobboldal és nem a muszlimok működnek a zsidók ellen. Reepalu érzékenyen megjegyezte, hogy az ellene felhozott vádak egy pro-izraeli lobby terjeszti (!?). Ha jól megnézzük a lakosság összetételét, akkor nincs messze a nap, amikor Malmö polgármestere muszlim lesz, és akkor a szocialisták és Reepalu „useful idiot” szerepe is véget ér.

2009-ben a svéd és az izraeli teniszbajnok került szembe a Davis kupa keretében Svédországban. A mérkőzés éppen Malmöben került rendezésre, noha áttehették volna egy olyan városba, ahol kevesebb muszlim lakik. A svédek „biztonsági okokra” (értsd: muszlimok, zavargások) hivatkozva, de nem kis antiszemita hátsó gondolattal, szívesen lemondták volna a sporttalálkozót annak ellenére, hogy csapatuk esélyesebb volt a győzelemre, de ez kizárásukat eredményezte volna a nemzetközi teniszevénnyekből. Ezért úgy döntöttek, hogy a találkozót zárt ajtók mögött rendezik, vagyis nézők kizárásával, ami első eset a nemzetközi tenisz történetében. Ekkor 6.000 pro-palesztin a svéd történelem legnagyobb Izrael-ellenes tüntetését produkálta. Muszlim nacionalisták és természetesen a baloldali tüntetők megütköztek a stadiont biztosító ezer rendőrrel, százat letartóztattak, ám mégis minden balul ütött ki az „óvatos” svédek számára. A mérkőzést elvesztették 3:2 arányban, a Nemzetközi Tenisz Szövetség 25.000 € büntetést rótt Malmöre (melyet 5.000 €-ra csökkentettek a fellebbezés után) és 15.000 € büntetést a szövetség elvesztett bevételei miatt, és Malmöben többet nem rendezhetnek Davis kupa-mérkőzéseket – kicsoda pech-sorozat!

A muszlimok félreérthetetlenül kinyilatkoztatott szándéka a befogadó ország és Európa muszlimizálása és a sharia törvények bevezetése. Statisztikai adatok azt mutatják, hogy a muszlimok 80%-

a szociális teher az államháztartás számára és csak 20% gondoskodik magáról munkával. Ami a muszlimok által elkövetett bűneseteket illeti, a számadatok bárkit elképesztene. A hivatalos adatok szerint a nemi erőszak elkövetői 77%-ban muszlimok, de ez az adat mesterségesen hamis, miután svéd állampolgárságú muszlimokat nem foglaltak be ebbe a számadatba, ők a statisztikában „svéd állampolgárokként” szerepelnek. A nemi erőszakok valódi száma is magasabb, mert nem minden megerőszkolt nő tesz feljelentést, főleg ha a megerőszkolt maga is muszlim. Ha számításba vesszük, hogy a muszlimok a lakosság 4,4%-át képezik, tehát az erőszak elkövetésére számba jövő férfiak aránya kevesebb, mint 2%, akkor a nemi bűntettek 77%-át ez a két százalék követi el. Keresztény országokban a muszlimok szabadnak érzik magukat, mert a helyi „hitetlen” nők megerőszkolása vallásuk szerint nem bűn.

Egyéb bűnesetekben is élen járnak a muszlimok. 1997-2001 között végeztek egy felmérést, amely a 15-51 év közöttiek által elkövetett bűneseteket vizsgálta: ezek 25%-át bevándorlók, 20%-át a bevándorlók Svédországban született leszármazottai követték el. Ugyanabban az időszakban, 1996-ban a a bűnözés megakadályozására alapított Svéd Nemzeti Tanács arra a következtetésre jutott, hogy muszlimok 23-szor esélyesebbek nemi erőszak elkövetésére, mint svédek. Ugyanez a cég, 1997-2001 között 1.520.000 bűneset tettesének vizsgálatából azt állapította meg, hogy a bűnesetek 25%-át bevándorlók, 20%-át azok leszármazottai által követték el, vagyis a 45%-t muszlimok, 55%-át pedig svédek. Ha a fentebb említett 4,4% muszlim lakossági százalékot tekintetbe vesszük, akkor azt kapjuk, hogy egy muszlimnak 175-szer nagyobb esélye van a bűn elkövetésére, mint egy svédnek., vagyis százalékban: a bűnesetek elkövetői 94,5%-ban muszlimok, svédek 5,5%-ban. Svédországban ugyanaz a probléma, mint Angliában: a hivatalos közegek hozzáállása a muszlimok által elkövetett bűnesetekben az, hogy inkább nem tesznek az ügyben semmit, nehogy iszlamofóbiával vádolják őket.

A svéd szociáldemokrata párt 113 hellyel rendelkezik a parlamentben, azaz a 349 hely 32%-a. Koalíciós kormány van, amelynek miniszterelnöke a szociáldemok-

rata Steven Löfven, külügyminisztere a párttárs Margot Wallström. Mindketten sokkal többet törődnek azzal, hogy országuk muszlim bevándorlói meg legyenek elégedve az általuk biztosított szocialista rendszerrel, amelyről azoknak fogalmuk sincs, hogy mit is jelent, de mindenesetre gondoskodik róluk. Bárhol is kövessenek el muszlimok terrorakciót, a két szocialista eminencia a tettesek indítókait Izraelre tudja visszavezetni. A Löfven-Wallström féle vaslogika szerint, ha Izrael nem létezne, muszlim terror sem lenne. A valóság mást mutat, és mást bizonyít: azt, hogy mindketten idült és megátalkodott antiszemita. A Löfven-kormány volt az első, amely sietett elismerni a palesztin „államot”.

Wallström a november 13-i megszűrlés után pár órával a svéd TV-ben a következőket mondta: „hogy a radikalizációt megakadályozzuk, utalnunk kell arra a helyzetre, ami a Közel-Keleten van, ahol a palesztinok azt látják, hogy nincs jövőjük; mi is vagy elfogadjuk, hogy van reménytelen helyzet, vagy helyet adunk az erőszaknak”. Tehát Wallström a legutóbbi párizsi muszlim terror-mészárlást a „palesztinok kilátástalanságával” okolta meg. Aljas antiszemita duma. A párizsi gyilkosságot a Daesh (ISIS) követte el saját aljas céljai érdekében, amelyeknek megvalósítására nem érzi magát sem szerencsétlennek, sem elnyomottnak, hanem a világ meghódításáról beszél. Emellett, hol követik el ártatlanok tömeg-mészárlását azok, akiknek reményeik sincsenek, és mennyiben oldja az meg a problémájukat? A féktelen terror melyik népcsoportnak vagy vallásnak jelenthet megoldást a problémáira? Mindaddig és kizárólagosan csakis a muszlimoknak, akik gyakorlatilag nem oldják meg problémáikat, hanem többszörösen tetézik azt. A muszlim terrorcselekmények elkövetői azt tartják magukról, hogy ők az igazi muszlim hívők, akik vallásuk parancsait hajtják végre. Aztán jönnek a különféle dilettánsok: Löfven, Wallström, szocialisták, liberálisok és egyéb okosok, és arról próbálják meggyőzni a laikusokat, hogy a terroristák nem muszlimok. Hát kik és mik? Teréz anya leszármazottai? A Mindenható küldöncsei? Bizonyára vannak normális muszlimok is, talán nem is kevesen, de csak egynéhányan merik kinyitni a szájukat és az, hogy a normális muszlimok némák, annak okai az ilyen Wallström-félék, akik behódolnak a terroristáknak.

Wallström nem elégedett meg az említett bölcs megállapításával. A svéd parlamentben azt a koholt hazugságot próbálta eladni, hogy

az izraeliek „a palesztin késelőket törvényellenesen (extrajudicial) kivégzik.” Amikor az ilyen Wallström-félék azt észlelik, hogy túlőlttek a célon, és nagy a felháborodás, sablonosan úgy próbálják kimagyarázni magukat, hogy helytelenül értelmezték azt, amit mondott, vagyis mindenki hülye. Pontosan ezt tette a svéd külügyminisztérium is: „A külügyminiszternek csak általánosan beszélt a nemzetközi törvényekről, az önvédelmi jogról, az arányosság fontosságáról és a józanságról. A viszonyítás mindkét részhez szólt”, vagyis izraeliekhez és a palesztinokhoz is. Elítélendő, olcsó álszentség. A késelő esetében a támadó mindenkor palesztin késelő, és a megtámadott az a zsidó, akinek önvédelmi joga van. Fordított esetek nem voltak. Wallström mint jó protestáns bizonyára ismer két idézetet a Talmudból: „Ha valaki meg akar téged ölni, előzd meg és öld meg hamarabb”, és a másik, az újtestamentumi idézet, Jézus mondása: „Aki téged megdob kövel, dob vissza kenyérrel”. Kevésbé hiszem, hogy valahol is a második mondás aktuális. Ha majd Svédországban bevezetik a sharia törvényeket, a kődobálás és a megkövezéses kivégzések is törvényesek lesznek.

Steven Löfven miniszterelnök sem maradt el külügyminiszternéje mögött, mikor megállapította, hogy az Izraelben történő késelő nem számítanak terrorizmusnak. Szerinte a késelőt nem sorolták be a terrorizmus eszközei közé. „A nemzetközi osztályozás, klasszifikáció határozza meg, hogy mikor igen és mikor nem. Tudomás szerint nem klasszifikálták mint terrorizmust.”. Hamarosan kiderült, hogy Löfven is félreértették, ő csak azt mondta, hogy „nem világos, hogy a késelőket terroristák szervezik, vagy sem”. És még azt is hozzátette: „a támadások jellege terrorra utal”. Nem tudom, hogy Löfven tudatában volt-e annak, hogy a késelőket három hónapja alatt 21 izraeli áldozat és 215 sebesült volt. Hány áldozat szükséges ahhoz, hogy a késelőket a nemzetközi klasszifikáció terrornak nevezze? Terror elkövetője ugyanis egyetlen személy is lehet.

Mindenki a saját felfogása és értelmezése szerint látja a tényeket. Svédország már fizeti a részleteket, de még súlyosabban fog fizetni a Löfven-Wallström-féle értelmezés szerint, és az sem lesz terrorizmus, ha majd a muszlimok szisztematikusan késelik svéd polgártársaikat? Ám ha palesztinok késelnek, vezetőik szüntelen uszítása következtében, és asszonyokat, gyerekeket, öregeket vagy akár katonákat ölnek meg, az bizony terrorizmus.

Záptojás

Szentgotthárd, a német szentről elnevezett magyar városka (mintegy tízezer lakossal) az osztrák határ közelében fekszik és mindaddig az 1183-ban alapított cisztercita apátságáról volt nevezetes. Most azonban újabb nevezetessége van, Huszár Gábor polgármester, aki egyszemélyben zsidóbarát és antiszemita is.

Ez a kombináció nem ritka, nála sokkal nagyobbak is megcsinálták. Például Adolf Hitler, aki minden antiszemitizmusa ellenére személyesen adott utasítást, hogy mellrákban szenvedő anyja, Klara Pözl zsidó kezelőorvosát, Dr. Edward Blochot megmentse, aki túl is élte megmentőjét. Helyettesének, Hermann Göringének is megvolt a maga szeretett zsidaja, Generalfieldmarschall Erhard Milch, Anton Milch zsidó patikus fia, a Luftwaffe kiépítője – rá vonatkozott vonatkozott Göring híres mondása, „hogy Németországban ki zsidó, azt én állapítom meg”. A biztonság kedvéért még egy tiszteletbeli árja igazolvánnyal is ellátta. Milch is túlélte patrónusát.

Az említett két példával csak bemutattam, hogy lehetséges zsidóbarátnak, de ugyanakkor antiszemitának is lenni. Semmi esetre sem kell elfelejteni, hogy Huszár Gábor mindössze egy kisvároska polgármestere, és barátja nem más, mint a szentgotthárdi zsidó közösség egyik vezetője, akivel Huszár közösen rendbe hozatta a zsidó temetőt. Ezért Huszárnak őszinte köszönet jár, mert kegyeletet tanúsított városa elhunyt zsidó polgárai iránt. Mennyi zsidó is lehet ma Szentgotthárdon? Valaha kevesebb volt, mint kétszáz, de azokról gondoskodtak a Holokauszt idején.

Ha Huszár nem beszélt volna, nem is írom e sorokat. A „városi tanács” ülésén, november 16.-án, három nappal a párizsi muszlim tömegterror után, Huszár a következőket mondta: „Annyit tőlem mindenki fogadjon el, hogy az, ami Párizsban történt, az egyértelmű bizonyítéka annak, hogy bizonyos üzleti körök, és én itt kimondom, aminek a hátterében nagy valószínűséggel akár a zsidó állam is állhat, a keresztény Európát az iszlám ellen akarja hangolni.”

Hogy lehet valaki ennyire korlátolt? Huszár bizonyára tudja, hogy Orbán Viktor magyar miniszterelnök kerekén visszautasította a muszlim „menekültek” befogadását Magyarországra. Vajon Orbánt is ugyanazon zsidó állam által támogatott kereskedelmi körök fizették le és hangolták a muszlimok ellen egy globális terv keretében? Bizonyára nem nehéz megkérdeznie saját miniszterelnökét.

A muszlimokat nem kell és sohasem kellett gyilkosságokra uszítani, azt már másfél évezrede gyakorolják, legtöbbször önmagukon. Jelenleg világszerte törekvések vannak, már nem is először a történelem folyamán. Ha Huszár figyelne, hogy mennyi tömeggyilkosságot követtek el különféle muszlim terrorbandák világszerte (nemcsak Európában) csak az utóbbi húsz év folyamán, jó keresztények és itt-ott zsidók, és leggyakrabban muszlimok ellen, el tudná magával hitetni, hogy mindezt a zsidó állam pénzezi? Valójában ennyi hülye zsidó lenne a földön? Vagy nincs a zsidóknak jobb befektetésük, hely a pénzükre, mintsem azt a gyilkos muszlimokra pazarolják?

Hogy Huszár megváltoztatta-e vagy sem virulens antiszemita érzelmeit, azt nem tudom, de mint ilyenkor történik, „félreértették”, „szerencsétlen megfogalmazás volt”, „nem volt szándékomban megsérteni senkit, pláne nem a zsidó vallás tagjait”. A zsidó államot igen?

Mint a zsidó vallás egyik követője és a zsidó állam (Izrael) polgára, továbbra is csodálkozom a magukat jó kereszténynek számító emberek istentelenségén és beteges antiszemitizmusán.

G.K.

100

Szeretett és nagyrabecsült barátunk, a kávéházi parlament oszlopos tagja, **Gábor Shmuel** holnap, december 18.-án ünnepli századik születésnapját.

Gábornak és szeretett feleségének Ganz Renének boldogságot és jó egészséget kívánunk, úton a tradicionális zsidó áldás "bis hundert und zwanzig" megvalósítása felé.

Barátaid és jómagam, G. Kende

Avi ben Giora Miért nem képesek a világ nagyhatalmai felszámolni az ISIS-t?

Nem szükségesek magas katonai ismeretek, csupán csak az elmúlt század hadtörténetét kellene áttanulmányoznunk. Amióta hadrendbe állították a repülőgépeket, a hadviselés gyökeresen modernizálódott. A hagyományos szárazföldi erőknek még ma is jelentős fontosságuk van, hiszen tudjuk, hogy egyetlen nagyhatalom sem tudott még pusztán légi csapások segítségével győzelmet elérni. A második világháborúban a náci hadvezetés szinte naponta intézett légi támadást Anglia ellen, a briteket mégsem sikerült térdre kényszeríteniük. Amerika sem ért eredményt a mostani új században a Közel-Keleti háborúban, hiába bombázta tartósan Irakot vagy Afganisztánt. A szárazföldi alakulatok bevetése nélkül képtelenség eredményt elérni bárhol is.

szolidáció biztosítására. Am az ISIS alig pár hét elteltével legyőzte őket, így megszerezte a modern amerikai fegyverek jó részét. A másik fontos szempont az olaj. A terrorálamnak ez az egyik legnagyobb bevételi forrása. Egyes becslések szerint évi 800 millió haszna van ebből, amit abba fektethet be, amibe csak akarja. Természetesen főleg fegyverekre és más terrorista szervezetek támogatására fordítja. Az volna ez egyik legfőbb feladat, hogy ettől a lehetőségtől elvágják az iszlámista államot. Ha nincsen anyagi hátterük, az erejük jelentősen meggyengülne. Csakhogy a pénznek nincs szaga. Törökország, mint a legfőbb „orgazda” jelentős anyagi haszonra tesz szert ebből. Formálisan nem mondhat nemet a NATO-nak, de igyekszik nem lemondani erről a hasznáról. A másik ok a vallási és ideológiai ellen-

léka kurd nemzetiségű, ugyanakkor ez az ország Amerikának az egyik legjobb szövetségese az IS ellen. Am a törökök nem szívesen látnának egy kurd államot közvetlen szomszédságukban.

A legjobb megoldás egy többnemzetiségű ENSZ rendfenntartó erő lenne. Am ez viszszavezetne oda, hogy ismételtenszabaddulna a gyűlölet és az öldöklés, ami megint csak amellettszólna, hogy miért is marad mindenki a levegőben. A délszláv válság idején eredményesnek számított egy ilyen rendfenntartó erő alkalmazása (nem egészen van így, mert a volt Jugoszlávia egyes részein mai napig sincs rend, ENSZ ide vagy oda).

Amerika a második iraki háború során rájött arra, hogy nem egy, hanem sok ellenséggel kell szembeszállnia ugyanazon területen. Az IS egy olyan területre fészkelte be magát, ahol a törzsi, vallási és más ellentétek miatt állandóan forrongó hangulat van. Mivel ők elég jól el tudnak „lavírozni” ebben a környezetben, ezért elképzelhetetlen egyelőre a végleges rendezés. Egyik nagyhatalom sem fog „fejést ugrani” egy ilyen háborúba. Tartós csapatok állomásoztatása sem lenne jó megoldás, mert mágnesként vonzanák a környékről a terroristákat és ez egyre több áldozatot követelne (lásd Irakot, ahol még ma is messze nagyobb a terrorista tevékenység, az öngyilkos- vagy robbantásos merénylet mint másutt). A döntéshozók tudják, hogy az IS legyőzésével nem fog megszűnni a szélsőséges iszlámizmus. Kiszámíthatatlan, hogy a ma még egymással szemben álló milíciák, holnap nem lépnek-e szövetségre egymással. A nyugati világ legmegbízhatóbb szövetségeseinek a kurdok látszanak. Egy esetleges kurd állam létrehozása még a törökök nemtetszése mellett is a legkézenfekvőbb megoldásnak tűnik, bár a törökök sok millió dollár hasznot vesztenének. Legújabb értesülések szerint az Erdogan család és hozzájuk közelálló körök fegyverekkel, municcióval és más felszerelésekkel támogatják a terroristákat. Az orosz védelmi miniszterhelyettes a napokban tartott sajtóértekezleten tette ezt közzé, miután Erdogan azzal fenyegette meg Oroszországot, hogy adott esetben a légtér közelében tevékenykedő orosz vadászbombázókat ugyanúgy megsemmisítené, mint ahogy azt korábban tette. Am ha létre is jönne egy ilyen állam, a nyugat tartós segítségére lenne szüksége úgy pénzügyileg, mint gazdaságilag. Márpedig ennyiféle érdeket, ami jelen pillanatban felvetődik, lehetlenség támogatni, főleg azért, mert az eredmények távolról sem kiszámíthatóak.

Miért nem vetettek eddig be ilyen erőket? Ennek több oka is van. Ha Amerika, Oroszország és a szövetségeseik létrehoznának egy olyan koalíciót, mint a második világháborúban a náci Németország ellen, még akkor sem lehetnének biztosak a győzelemben. A jelenlegi Iszlám Állam, az ISIS bizonyos értesülések szerint körülbelül harminc-negyvenezer fős hadsereggel rendelkezik. Egy modern, jól szervezett és megfelelő fegyverekkel felszerelt koalíciós hadsereg minimum egy hónap alatt képes volna felszámolni, viszont az ISIS egy olyan kígyó amelynek ha levágják a fejt, akkor azonnal más nő helyette. A politikai helyzet kuszasága teszi ezt lehetővé. Vegyük csak sorra. Először: ha le is győznék a terrorista bandákat, utána kikre lehetne ruházni a „rendfenntartást” a konszolidációt? Irakban például hiába „uralta” az ország nagy részét az amerikai hadsereg. Ahogyan kivonultak, a terroristák vették a kezükbe az irányítást, dacára annak, hogy az amerikaiak egy jól felszerelt iraki hadsereget hagytak ott, a kon-

tét. Az iraki síita kormányzattal szemben szinte valamennyi szunnita nagyhatalom nemtetszését nyilvánítaná ki. Az Iszlám Állam megszállása alatt élő szunniták pontosan annyira utálják őket, mint a terroristákat. Az Assad-rezim prioritásai között első helyen áll az ellenzék, és nem annyira az IS befolyásának a csökkentése. Őket csak kordában szeretnék tartani. Egy ilyen koalíció nem jöhetne létre, mert sem az oroszok, sem pedig az irak-iráni tengely nem fogadná el. A török vezetés is hasonlóan gondolkodik, de ettől még nincs összhang közte és az IFSA (az ellenzék hadserege) közt. Egy olyan állam létrehozásán „bábáskodna”, amely elfogadná őt szövetségeseinek, valamint az al Nuszra szervezetet. Ez még az IS vezetőségének is tetszene talán. Egy sariaalapú államot képzelnének el Irakban és Szíriában. Viszont nem szeretné, ha az észak-iraki kurdok jobban megerősödnek és a Szíriában élő kurdok ezen fellelkesülve, szintén autonómia-követeléssel állnának elő. Törökország lakosságának 16-20 száza-

BREUERPRESS

A SZEMBENÉZÉS HIÁNYA ELLEN TESZ A HOLOKAUSZT DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

Dr. Szita Szabolcs, a Holokauszt Dokumentációs Központ igazgatója az intézmény elmúlt éveiről, az időnkénti kilátástalannak tűnő küzdelemről beszélt. Természetesen szóba kerültek a HDK jövőjét illető kérdések, valamint Szita Szabolcs kifejtette a véleményét a Hóman szoborról is.

– Huszonöt évvel ezelőtt gondolta volna, hogy egyszer, mint a Holokauszt Dokumentációs Központ vezetője nyilatkozik? – Lehet, hogy gondoltam, de sokáig nem hittem benne, mert kormányról kormányra kérvényeztük, hogy kapjunk egy gyűjteményi székelyet, ez nagyon nehezen ment. Ha belegondolok, hogy mikor kezdtük ezt, az 1980-as évek végén, majd 2002-ben és 2004-ben sikerült itt helyet foglalnunk, akkor ez, akárhogy is nézzük, hosszú idő.

– Ön sok minden volt ebben az intézményben, vezető kutató, társvezető, kétszer igazgató is. Mi lesz harmadjára? Azt gondolom, hogy élek a bizalommal és ezt a három évet, amire a mandátumom szól, kitöltöm, ez alatt az idő alatt kinevelek egy új csapatot, amelyik képes lesz arra, hogy nemzetközi szinten is méltón képviselje a magyar zsidóság ügyét.

– A Páva utca egyik fájó pontja volt a látogatottság, meg lehet már mondani, hogy hol tartunk most?

– Sajnos változatlanul elég gyenge a látogatottság, nekünk az iskolák felé kell többet tenni, sokkal jobban dolgozni és olyan vándorkiállításokat végigvinni az országban, amelyek segítségével jobban megismerhessék a zsidóságot, a történelmet, az együttélést, annak értékeit. Vagyis egy új fejezetet nyitni arra nézve, hogy igenis érdemes ide eljőnni.

– Egy mai történelmetanár meghallja az Ön nevét, akkor beugorhat neki Jeruzsálem neve, hiszen már annyi, de annyi tanárnak mutatta meg a Jad Vashem Múzeumot. Ha ők elhoznának egy-egy osztályt, akkor akár állandóan zsúfolt lenne a múzeum.

– Vannak számosan a pedagógusok közül, akik elhozhatnak egy osztályt, nekem nagyon jó érzés látni a kedves arcokat, akikkel együtt voltam tanfolyamon, felkészítőn. Sokkal inkább a hogyan tovább a kérdés, azaz, mennyire hajlandóak a később is ezzel a témával foglalkozni, mikor csinálnak saját, helyi kiállításokat, mikor csinálnak helyi emlékezéseket, ünnepeket tartani, nekem ezen kell még sokat dolgoznom.

– A Páva utca állandó kiállításával sokan vitatkoztak, egyesek szerint nem ez az igazi. Hogyan tudná megvédeni ezt a kiállítást?

– Vannak a kiállításnak jelentős értékei, szilárd megalapozottsággal. Kifejezi azt, hogy itt az üldözés milyen gyűlölettel, dühvel ment végbe, mit tettek azok, akik ebben részt vettek. Ez a része rendben van. Az nem jön ki belőle, hogy mi ment tönkre, szerintem a munkaszolgálatlalt kapcsolatban lehetett volna többet tenni, kellene többet beszélni Auschwitz tartalmáról, nem csak – egyébként fontos – fényképeket bemutatni, talán még az embermentőknél is lehetne szakaszosabban többet mutatni, mi történt, mi nem történt egyes vidékeken, Budapesten. Ezeknek a jellegzetességeit szemléletesebben, mélyebben kell megmutatni, így azt hiszem, rövidesen majd készíteni kell egy új állandó kiállítást.

– Kicsit vitatkoznék, emlékeim szerint, ha annak idején nem lett volna az Auschwitz album, akkor nem is lehetett volna a megnyitót megrendezni. Rosszul emlékszem?

– Ebben igaza van, sajnos meg kell jegyezni, hogy a megnyitót körül egyfajta klikkharc is folyt az intézményben akkor, ahol több csoport mérte össze az erejét. Volt egy csodarendezés, ahol nevek jelentkeztek, akik mondták, megoldják ezt az egészet gyorsan. Kiderült sokak számára, hogy ez egy nagyon komoly kihívás. Volt olyan elképzelés is, hogy egy babaszobát állítsanak fel, a bejövők mintha ablakon keresztül látnák az egészet. Ettől megdermedtünk, akkor határoztuk el, ezt a kiállítást sokkal komolyabban kell venni.

– Ma különleges nap van, hiszen a negyedszázados intézményről is megemlékeznek. Ön kiktől emlékezik meg ennek a napnak kapcsán?

– Példának okáért Szentágothai Jánosra, az MTA akkori elnökére, aki nagyon sokat segített, emlékszem, hogy a balfi tömegsír emlékművénél mennyit dolgozott. Mellette említhetem Hámosi József egykori miniszter urat, aki szintén sokat segített, de Vámos Tibor akadémikust, Tolnay Klári színművészt sem lehet kihagyni a felsorolásból. Sokan voltak, így bankemberek is, Fekete János is. Sajnos a zömük már nincsen közöttünk, hiányoznak is. Huszonöt év után is nagy tisztelettel gondolok rájuk. De említhet-

ném Lóránt Ferencet, aki egy olyan pedagógust, aki olyan szeretettel és mélységben nyúlt ehhez a témához, a munkájára, személyére iskolát teremthettünk volna, ha itt marad közöttünk.

– Nem említette azokat az öreg zsidókat, akik lelküket, testüket adták azért, hogy létrejöjjön az intézmény.

– A megemlékezésen természetesen róluk is beszéltek majd, nagy öröm volt számomra, hogy Lebovits Imre nemrégiben kapta a Zsidóságért kitüntetését, szólni fogok Drucker Tiborról, atyai jóbarátomról, aki szintén sokat segített annak idején. Volt egy olyan kör, akikből sajnos már egyre kevesebben vannak, akikhez jó volt odamenni, nagyon sokat tanultam tőlük. Nekem ezt a tudást át is kell adni, mert ők megélték, megérezték mindazt, amire sokan csak rácsodálkoznak, nem tudva, hogy mit kezdjenek vele, pedig tudni kell mit is kezdjünk vele. Többek között arra, hogy miként is kell a gyűlöletet legyőzni, mert az a mai napig is itt van körülöttünk.

– Jó ideig évről évre jelentek meg könyvei, mostanában kevesebb. Nincs elegendő ideje a kutatásra?

– A kutatás nagy erőfeszítést igényel, az embernek harminc kötet után nagyon el kell gondolkodnia azon, hogy mivel is foglalkozzék mélyebben. Nemrégiben kerültem ki a kórházból, ekkor fogadalmat tettem, megírok egy Auschwitz monográfiát, a címe pedig: Magyarok az SS auszwtwzi lágerbirodalmában. Ez szinte folytatása a mauthauseni kótnetnek. Már megírtam 300 oldalt, azt nem mondhatom, hogy ennek ellenére a kezdeteknél vagyok, de ez nagy felelősség, ami nagyon nyom engem. De megcsinálom mindenképpen, a terveim szerint jövő tavasszal kész is leszlek vele.

– Ön most a Páva utca vezetője, van valamilyen jövőképe, hogyan tudja a slamasztikából kihúzni az intézményt, amelyet eddig minden kormány támogatott? Mindenki szeretné, hogy jól működjön, látogatott legyen, akkor mi a baj?

– Legelőször arra van szükség, hogy kialakítsunk egy csapatszellemet. Ebbe beletartozik, hogy olyan fiatalok jöjjenek, akik már nyelveket tudnak, akik biztosak a tudásukban, hogy ha levesznek egy könyvet a polcra, abban mi van, azt tudja használni, alkalmazni. Képesek arra, ha kimennek Bécsbe, Berlinbe, Stockholmba, akkor tudjanak kutatni, következtetésekre jutni. Tudjanak kapcsolatokat építeni, ami most Európában rendkívül fontos. Nekünk arra van szükségünk, hogy bekapcsolódjunk a nemzetközi áramkörbe, abba a tudományos gondolkodásba, ami áthatja most Európát. Amit még fontosnak tartok, hogy mindezt lefordítsuk az oktatás nyelvére úgy, hogy az érthető legyen, de ne csak az értelemre, hanem az érzelmre is hasson.

– Azért felmerül a kérdés, az intézmény megnyitása óta eltelt közel tizenkét év nem volt elegendő arra, amit most elmondt?

– Megalapoztuk azért az eddigi évek alatt, de nagyon kellett küzdeni a minden évi költségvetésért, a fennmaradásért. Mindig kellett menni a különböző kormányokhoz, államtitkárokhoz, helyetteseikhez pénzt kunyerálni. Nekem nagyon sok energiámat elvitt, hogy ha nem volt itthon pénz, akkor elmenjek Ausztriába, Németországba, bárhova, vagy éppen izraeli kapcsolatokat is bevetni. Nagyon örülnek annak, ha kikeverednénk ebből a stabilitással. Most jelenleg stabil a költségvetésünk, persze nem dűskálunk az anyagiakban, de most létre tudok hozni egy Holokauszt Könyvtárat, ilyen se volt még Magyarországon. Tudok kiadni katalógust, kiadjuk majd a zsidó halottaknak a névsorát, először majd Nagy-Budapesten, majd megyénként. Ha megnézzük, az eddig megtett út nem volt könnyű. Először is nulláról indultunk. Voltak a kutatásnak hagyományai, de nem mondhatom, hogy erős gyökerei lettek volna. Kellett találni embereket, költségvetést.

– Értem én, de Ön egyetemi tanár is, hol vannak a tanítványai? Megtalálhatjuk őket különböző múzeumokban, levéltárakban. Miért nem itt?

– Ezt nem tudom megválaszolni. Felmerülhet a kérdés, ki hajlandó idejönni vidékről, ki ad lakást például.

– Jelenleg hány kutatója van a HDK-nak?

– Négy, szemben a Jad Vashem 850(!) munkatársával. Rendszeresen találkozunk külföldiekkel, nemrég az amerikai kormány megbízott is rácsodálkozott, hogy ez hogyan

is van. Nekik is mondtuk, így alakult történetileg. Nem létszámon múlik az, hogy végre kiadjuk a zsidó halottak névsorát, katalógusokat, hogy nekiállhatunk távlatos kutatásoknak. Belegondolok, számomra is szegyeteljes dolog, hogy most dolgozzuk fel Auschwitzot. 70 év eltelt! Jelentek meg emlékezések, irodalmi alkotások, de nem volt ember, aki ennek nekiállt volna.

– Van egy másik múzeum, a Terror Háza, ott szinte sorban állnak a látogatók. Ön szerint minek köszönhető ez?

– Ez bizonyos beidegződéseknek is köszönhető, ezzel a bűnnel az egész társadalom nem nézett szembe. 1945-ben sem, 1947-ben sem, a mai napig sem, legalábbis olyan mélységig, hogy mit követett el a magyar társadalom a zsidóság ellen a harmincas, a negyvenes években és sajnos még utána is. Ennek a feldolgozása, a szembenézés, annak kimondása, hogy mea culpa, azaz az én bűnöm, az egyházak sem úgy vesznek ebben részt, ahogy kellene, most a keresztény egyházakra gondolok. Nekünk nagy segítség lenne, ha eljőnnének ide az egyházi iskolák diákjai, de nem jönnek el. Ez a tanároktól is függ, nem csak a gyerekektől.

– A Világ Népeinek Igazai elismerések körül kialakult egy polémia, mi is ennek a lényege?

– A Világ Népeinek Igaza kitüntetését eddig több mint 850 magyar állampolgár kapta meg, közel harmadukra magam tettem javaslatot. Olyan kemények a kritériumok, hogy azt az előírást, hogy élő tanúkat szerezzünk, nem tudjuk teljesíteni. Ezt többször is leírtam, leírtam már: felöltött az ötlet, hogy mi is megköszönjük ezeknek az embereknek. Nem díjat adunk, nem versenyzünk a Jad Vashemmel, adunk egy köszönőlevelet azoknak a nem zsidóknak, keresztényeknek, akik a kutatásaink szerint erre érdemesek. Érdemes különbséget tenni, sokan megbántódtak azon, hogy miért nem kaptak elismerést. Csak egy példa, Karády Katalinnál nem találtam olyat, akit ő mentett meg, ám teljesen véletlenül az újpesti szociális otthonban, akit ő mentett meg. Ha nem találom meg ezt az embert, akkor folyamatosan visszadobják a nevét. Harmadjára sikerült az elismerést megszerezni. Mi csak egy szerény oklevelet adtunk, adunk, a az elképzelésünk körül kialakult egy kisebb botrány, ezt nem tartom helyesnek. Mi ezt a jövőben is megtesszük, ha nem tudunk eleget tenni a Jad Vashem feltételének. Jövőre már szintén alig lesznek milyen elismerések, aminek azonban nem lesz vége, az a kultusza, a megbecsülése ezeknek az embereknek. El tudom képzelni, hogy van itt egy terem harminc számítógéppel, bejön egy iskolai osztály, amelynek a tagjai egy-egy esetet feldolgozhatnak, írhatnak róla dolgozatot, elmondhatják egymásnak, azaz élővé tenni az egykori segítséget. Mit jelentett ez, mekkora kockázattal járt, stb. Ezt olyan egyszerűen meg lehetne csinálni, „csak” felszerelés kellene hozzá. Olyan archívumunk van, fél életemen át gyűjtöttem hozzá anyagokat, ezt például nagyon szeretném megcsinálni.

– Egy kis aktuális: Hóman Bálint szobra, Sorsok Háza...

– A szoborra csak nem lehet mondani, azért, mert nemrégiben olvastam egy a szobor melletti és Hóman mellett kiálló írást, mely szerint ő soha nem esett túlzásba. Azonban szerintem, amikor már egész Európa tudta, hogy vége a háborúnak, ő akkor is ott maradt a maroknyi kisebbség-nél, azt mondva, hogy Kitartás! Éljen Szálás! Ez alól nem lehet embereket felmenteni! Megbűntették érte, de felmenteni akkor sem tudom. A Sorsok Házát illetően, már régóta egy zsákutca. Én egészen másként képzeltem, sajnálom, hogy ez az egész teljesen más irányba ment el. Van egy hiteles hely, a pályaudvar, lehetek volna ott eredetiben vagonok, lehetett volna ott helyben csinálni az oktatást, ám ami ott keletkezett... Én nem tudom, hogy azzal ki és mit fog majd kezdeni, ez számomra zavaros. Nagyon fontos lett volna az egész környezetnek a felépítése, a programba való beépítése, mert ott van mellette a Salgótarján úti temető, ahol a magyar zsidóság prominensei nyugszanak. Gondoljunk bele, milyen történelem, kultúr-történeti órákat lehetne tartani! Ott van a Népszínház utca, a Teleki tér, a pesti zsidó élet egykori központja. A zsidó hagyományokat egészen odáig, amikor ez megszakadt, ezt gyönyörűen, mindenféle milliárdos beruházás nélkül is meg lehetett volna csinálni. Szerényen, de normálisabban.

– Esetleg szeretne átköltözni a HDK a Józsefvárosba?

– Nem gondolkodtam ezen, nekünk itt vannak feladataink, de ha elérne minket ez a kihívás, akkor szakértőkkel megbeszelnénk és néznénk elébe.

BREUERPRESS

„Hosszú utat jártunk be, látszódnak az eredmények, persze még van tennivalónk.”

Dr. Latorcai Csaba a Miniszterelnökség kiemelt társadalmi ügyekért felelős helyettes államtitkára a Holokauszt Dokumentációs Központról beszélt, de szóba kerültek aktualitások is, mint a Hóman szobor és a kárpótlási iratoknak a Veritashoz kerülése is.

– Némrég érkezett újra vissza Magyarországra, a reptérről szinte egyenesen a 25 éves Auschwitz Alapítvány rendezvényére sietett. Az év vége mindig ilyen rohanásban telik?

– Való igaz, ez az időszak jóval munkásabb, mint az év közbeni. Ilyenkor zárunk, visszatekintünk az évre, meg ami még hiányzik, ahhoz, hogy nyugodtan mondhassuk, sikeres év volt a 2015-ös, azokat most kell elvégeznünk.

– A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány új kuratóriuma is a napokban kezdi meg a munkáját. Mit gondolt erről?

– Háromévente kell a Mazsók vezető testületét megújítani, a kormányzat ezt a munkát elkészítette még a nyár elején, ezt követően a bírósághoz kerültek benyújtásra a dokumentumok. Hála istennek az új szabályok szerint nem kell megvárni a bíróság döntését, a kijelölést követően a vezető testületek elkezdhetik a működést, mintegy feltételeken. Így még ebben az évben az új kuratóriumnak lehetősége nyílik arra, hogy az átállás miatt hiányzó döntéseket meghozza, a vonatkozó támogatások a jövőben se maradjanak el.

– A kormányznak lesz lehetősége marra, hogy korábbi ígéreteinek megfelelően feltöltse a Mazsokot, gazdaságilag, mind másként is, hiszen, mint az kiderült hamis képek kerültek a közalapítvány tulajdonába.

– Már korábban is született néhány döntés, melyek alapján a kormány biztosította és biztosítani fogja, hogy azokhoz a feladatokhoz, amelyeket a párizsi békeszerződés előír, amelyekre a kormány kötelezettséget vállalt, amiért a Mazsokot is létrehozta, ezek teljesülhessenek, a finanszírozási háttér biztosított legyen.

– Egyfelől azzal került Magyarország a nemzetközi hírekbe, hogy komoly energiát fektet a kormány az elárult zsidó temetők felújítására, de mellette egy szoborról is beszélnek, Hóman Bálintéről.

– A Hóman szobor kapcsán önkormányzati kezdeményezésről van szó, az ország jónéhány településén állítottak szobrokat az elmúlt időszakban, a legtöbb helyen társadalmi konszenzussal, a helyi közösségek összefogásával valósultak meg, de voltak olyanok is, amelyek nem feltétlenül tükrözték a helyi támogatását. Úgy gondolom, minden bölcs önkormányzat, kormányzat úgy jár el helyesen, ha emléket állít valakinek, valaminek, akkor ehhez bírja a helyi közösség támogatását, összefogását.

– De mégis, szükség van arra, hogy azokat a bölcs döntéseket, melyek az ország képét javítják, elegendő csak az elárult zsidó temetők felújítására gondolni, beárnyékolja egy nemkívánatos szobor?

– Magyarország jogállam, az önkormányzatoknak megvan a joga emlékműveket állítani, a kormányzatnak lehet erről véleménye, a kormány tagjainak meg is van erről a véleménye, ennek többször is hangot adtak.

– Mint említettem, Ön a 25 éves Auschwitz Alapítványra emlékezni jött ide, valamint a Holokauszt Dokumentációs Központról is szólt. Mi a véleménye a HDK munkájáról?

– Amikor 25 évvel ezelőtt, szigorúan magánkezdeményezésre megkezdte a működését a Magyar Auschwitz Alapítvány, akkor meg se kezdődött a szembenézés a II. világháború során a zsidó honfitársainkkal szemben elkövetett rémtettek vonatkozásában. Ahhoz képest nagy utat jártunk be. Szerencsére a mindenkori kormányzatok felismerték, csak úgy tudunk igazán hatékonyan szembenézni a múltunkkal, ha mögötte a köz is megjelenik. Ezért alakította meg a Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítványt a kormány, amely átvette a Magyar Auschwitz Alapítvány feladatait, létrehozta a Páva utcai emlékközpontot. Döntött az Országgyűlés a Holokauszt magyar áldozatainak az emléknapijának

a meghirdetéséről, ahogy a cigány holokauszt áldozatainak az emléknapijáról is. Hosszú utat jártunk be, látszódnak az eredmények, persze még van tennivalónk.

– Ön szerint mi az oka annak, hogy a Terror Háza előtt mindig sorok állnak, míg a Páva utcában nem?

– Olyan kiállítást, tematikát kell megvalósítani, olyan programokat kell szervezni, ami vonzóvá teszi a gyűjteményt. Vonzóvá és láthatóvá teszi azt a munkát, ami a HDK-ban zajlik. A kormány, éppen azért, hogy a XXI. századi kihívásoknak megfelelő gyűjtemény legyen a Páva utcában, a napokban százmilión forintos támogatásról döntött, amelyet már át is utaltuk. Reményeink szerint, a jövő év közepére olyan kiállítás lesz a Páva utcában, a mai kiállítás modernizáltabb változatoként, ami valóban érdekes, interaktív lesz és minél több fiatal képes lesz megszólítani. Hiszen ez a célja az emlékközpontnak.

– Mi lesz a sorsa azoknak az iratoknak, amelyeket egykori és mai magyar állampolgárok csatoltak a kártérítési kérelmeik mellé?

– A kárpótlási iratok jelenleg egy irattárban vannak, az Igazságügyi Hivatalnál. 14 folyóméternyi iratról van szó, ezek roppant mostoha körülmények között vannak. A történetkutatás érdekében ezek megőrzendő iratok. Legalábbis azok, amelyek maradandó értéket képviselnek. Azonban a jelenlegi tárolási körülmények nem teszik lehetővé ezen iratok feldolgozását. Nekünk érdekünk, hogy ez megfelelően feldolgozott és a következő generációk számára kutatható iratanyag legyen, ezt a munkát, az Országgyűlés döntése alapján a Veritas Történetkutató Intézet kezdi el.

– Van tudomása arról, hogy ennek a döntésnek nem minden kárvallott örül maradéktalanul?

– Igazából nem értem, hogy mi az ezzel kapcsolatos kifogás, hiszen a levéltári iratok megőrzése, feldolgozása, kutathatóvá tétele, valamint a kutatás szabadsága, a személyiségi jogok biztosítása olyan környezetet teremt, amiben mindenkinek biztosított a joggyakorlása, ahogy a jogainak a védelme is.

„Tudják, fontos, amit csinálunk” – Szántó T. Gábor, a Szombat főszerkesztője

Immár 25 éve vezeti a Szombat szerkesztőségét Szántó T. Gábor, akiel a lapról, a szuverén vélemények fontosságáról és áráról is beszélgettünk.

– Negyedszázada szerkeszti a zsidó közélet egyik nagyon fontos orgánumát, a Szombatot. Még mennyi van Önben?

– Ezt csak a Jóisten tudja, de valóban már 25 éve szerkesztem a Szombat folyóiratot, amely kiegészült egy nagyon intenzíven működő internetes oldallal, a szombat.org-gal, ahol a havilap mellett napi szinten reflektálunk közéleti, kulturális eseményekre, véleményt mondunk a világról. A Szombatnak ez vált a meghatározó emblemméjává, hogy nagyon szuverén hangon szólal meg, és nem egy hangon, hanem sokféle véleménynek teret adva, legyen szó belpolitikáról, közéleti eseményekről, az Izraellel kapcsolatos fejleményekről. A lapokat viták éltetik, és ez a szabad szellemiség, ami ma nagyon sok médiából hiányzik, jellemzője a Szombatnak.

– Akkor ez azt is jelenti, hogy vannak még olyan szervezetek, amelyekkel még nem veszték össze?

– Mi nem veszünk össze, legfeljebb véleményt mondunk dolgokról, s ez legfeljebb nem egyezik a közélet szereplőinek a véleményével, de szerintem ez így természetes. A szervezetek objektíven nem tudják önmagukat megítélni, a sajtó, a média feladata, hogy orientálja az olvasóközönseget, véleményt mondjon a hírek mellett. Ezzel adjon olyan háttérrel, olyan kontextusokat mutasson be, hogy az olvasó jobban tudjon tájékozódni az olykor zavaros közéleti események között.

– Példát tud mondani?

– Itt van az idei év egyik legnagyobb európai fejleménye, a népvándorlás a Közel-Keletről. Ezzel kapcsolatban roppant sok kérdés, kétség merül fel, vita zajlik. Egész Európában, az egész világban, a magyar közéletben és sajtóban egyaránt. A legtöbb esetben azt lehet érezni, hogy a véleményformáló médiumok politikai táborok véleményéhez illeszkednek, melyek a háttérben állnak, s amelyekről támogatást remélnék. Mi igyekszünk úgy véleményt formálni, hogy egyszerre beszéljünk a kérdés humanitárius kihívásairól, és egyszerre figyelmeztessünk arra a veszélyre, mit jelent egy milliós iszlám bevándorlás Európába, más politikai, vallási, kulturális háttérrel. Mindez olyan politikai veszélyeket is hordoz, amelynek jeleit már láttuk a Charlie Hebdo elleni merénylet, vagy a legutóbbi párizsi tömegmészárlás kapcsán. Miközben látjuk a veszélyt, az emberi oldalát is megmutatjuk a jelenségeknek. Nagyon sokszor így van ez más közéleti viták kapcsán is. Nem egy szempontot nézünk, nem azt, hogy valakinek az érdekében szólalunk meg, hanem megpróbáljuk a dolgokat a maguk bonyolultságában, komplexitásában megmutatni.

– Hogy lehet az, hogy sokan azt mondják, nem olvassák a Szombatot, ám mégis mindenki tudja, hogy mi jelenik meg ott?

– Egyszerűen nem mondanak igazat. Olvassák a Szombatot, csak nem szeretik mondani, hogy olvassák. Pontosan azért, mert a lap kritikus, már sokaknak a bajszát meghúzkodta. Az emberek pedig szeretnek tájékozódni, kíváncsiak arra, hogy mit gondolnak a Szombat szerkesztői, mi a vé-

leményük, mert adott esetben mégiscsak orientálja őket.

A szuverén véleménynek ára van, miből él a Szombat? A Szombat részint saját bevételekből él, kevés hirdetési, több eladási és előfizetési bevételből, de mivel ez egy nonprofit kulturális, közéleti lap, így alapítványi támogatásokból él elsősorban. Egyrészt hazai alapítványi támogatásokból, másrészt igyekszünk a világban minden olyan, zsidó és nem zsidó, médiát is támogató alapítványhoz pályázni, amelynek fontos az, hogy legyen egy ilyen folyóirat Közép-Európában. Amennyiben erről a térségről van szó, akkor el kell mondanom, ilyen lap, mint a Szombat, Moszkva és Párizs között nincsen. Ilyen aktív, sokak által ismert, sokak által idézett zsidó fórum – ez fontos momentum, hogy nagy lapok, médiumok idézik, ismertetik a Szombat cikkeit – nincs nagyon. Kívíttunk egy bizonyos státuszt, amire büszke vagyok. Ennek háttere, hogy én a '90-es évek elejétől figyeltem az új amerikai, izraeli angol nyelvű lapokat, hogy milyenek. Azt a szellemiséget próbáltuk meghonosítani.

– Mi van most a Szombatban?

– Egy előfizetési kampány kellős közepén vagyunk, gyűjtjük a jövő évi előfizetőinket, különböző nyereseményekhez juthat hozzá, aki előfizet a lapra.

Azok is előfizetik, akiknek meghúzkodták a bajszukat?

Sokan azok közül is megrendelik, akik kritikával figyelik a működésünket, mert ők is tudják, fontos, amit csinálunk.

Breuer Péter

Ortodox rabbinikus nyilatkozat a kereszténységről

Huszonöt ortodox rabbi adta ki december 3-án azt a nyilatkozatot, amelyben a keresztény-zsidó párbeszédet szorgalmazzák, elismerve a kereszténység értékeit. A hírről a Vatikáni Rádió angol nyelvű szerkesztősége is tájékoztatott.

Az angol nyelvű nyilatkozatot az izraeli Center for Jewish-Christian Understanding and Cooperation (CJCUC) oldalán tették közzé, amelyet abból a célból hoztak létre, hogy megteremtse a kereszténység és a zsidó vallás közötti, elsősorban teológiai tanulmányokon alapuló párbeszéd lehetőségét. Az intézet alapító szándékában megfogalmazza, hogy a párbeszédet a közös bibliai hagyomány teszi mindenekelül szükségessé, amelyből kölcsönös tisztelet fakadhat egymás iránt.

A most megszületett nyilatkozatot huszonöt vezető rabbi írta alá az Egyesült Államokból, Európából és Izraelből, arra hívva több ortodox zsidó vezetőt, hogy csatlakozzanak a dokumentumhoz aláírásukkal.

„A nyilatkozat igazi jelentősége abban áll, hogy testvéri kapcsolatra törekszik zsidó és keresztény vallási vezetők között, miközben elismeri a keresztény hit pozitív teológiai státuszát. Zsidók és keresztények feladata, hogy az alapvető

erkölcsi értékeket közvetítsék a világban” – nyilatkozta Shlomo Riskin rabbi, a nyilatkozat megszületésének egyik kezdeményezője, a CJCUC alapítója, az izraeli rabbinátus tagja, Efrat főrabijja. Bár a nyilatkozat nem tekinthető közvetlen válaszként az egyház 1965-ben kiadott Nostra aetate kezdetű nyilatkozatára, a Mennyei atyánk akaratát teljesítő címet viselő dokumentum a kereszténységnek a zsidó szövetség örök voltát elfogadó hozzáállásából született meg, valamint annak is köszönhető, hogy a keresztény vezetők kifejezték tiszteletüket a zsidóság felé az elmúlt évek nemzetközi párbeszédében.

„Zsidó gondolkodók már korábban is megfogalmazták a zsidó-keresztény párbeszédre vonatkozó nyilatkozatokat, mint például Dabru Emet 2000-ben, de kevés ortodox rabbi tudott mit kezdeni az azokban felmerülő teológiai és gyakorlati felhívásokkal a saját vallási tradíció fényében. A

jelenlegi nyilatkozat annyiban lehet átütő, hogy a világ különböző pontjain lévő zsidó közösségek befolyásos vezetői elismerték, hogy a judaizmus és a kereszténység teológiailag nem állnak harcban egymással a végsőig, és hogy a két vallásnak több közös gyökere van spirituálisan és a gyakorlati életben is. A mi »mérgezett« történelmi múltunkban ez a lépés példa nélkül való” – mondta Eugen Korn rabbi, a CJCUC akadémiai vezetője.

A nyilatkozat hivatkozik korábbi hivatalos rabbinikus nézőpontokra is, hogy igazolja a kereszténységgel való együttműködést és a keresztény vallás elismerését. „Megértettük, hogy a hagyományos judaizmuson belül van helye annak, hogy úgy tekintünk a kereszténységre, mint Isten emberiségre vonatkozó szövetségi tervének részére, mintegy a judaizmusból fejlődött vallásra, amely Isten akaratára szerint való” – nyilatkozta Irving Greenberg rabbi, aki a keresztény-zsidó párbeszéd elkötelezett teológusa.

David Rosen jeruzsálemi rabbi, az amerikai zsidó szövetség vallásközi kapcsolatokért felelős nemzetközi igazgatója hozzátette, hogy „Ahhoz, hogy foglalkozni tudjunk az előttünk álló kihívásokkal, úgy mint a radikális szekularizmus támadása, a vallási szélsőségek és a morális relativizmus, szükséges, hogy együtt tudjunk működni.”

Az alábbiakban a nyilatkozat teljes terjedelmében olvasható Mennyei atyánk akaratát teljesítve: Egy zsidó–keresztény partnerség felé

Csaknem kétezer éves kölcsönös ellenségeskedés és elidegenülés után, mi, Ortodox Rabbik, izraeli, amerikai és európai közösségek, intézmények és szemináriumok vezetői felismerjük a számunkra adatott történelmi lehetőséget. Keresztény testvéreink felénk nyújtott békejobbjának elfogadásával Mennyei Atyánk akaratának megvalósítására törekszünk. Zsidóknak és keresztényeknek partnerként közösen kell korunk erkölcsi kihívásaira választ adniuk.

1. A Soá 70 éve ért véget. Ez volt a zsidók évszázados megvételének, elnyomásának és elutasításának – és így a zsidók és a keresztények között kialakult ellenséges viszonynak – borzalmas tetőfoka. Visszatekintve ma már világos, hogy a képtelenség e megvetés legyűrűsére és az emberiség javát szolgáló konstruktív párbeszéd kialakítására megteremtette az antiszemitizmus gonosz erőivel szembeni ellenállás képességét, így a földet gyilkosság és népirtás árasztotta el.

2. Felismerjük, hogy a II. Vatikáni Zsinat óta a katolikus egyház tanításai a zsidó vallásról alapjában és végérvényesen megváltoztak. A Nostra aetate 50 évvel ezelőtti kihirdetése a kiengesztelés folyamatát indította el közösségeink között. A Nostra aetate és az ennek szellemiségét követő hivatalos egyházi okmányok egyértelműen elutasítják az antiszemitizmus minden formáját, megerősítik I-ten és a zsidó nép felbonthatatlan szövetségét, elutasítják az istengyilkosság vádját, és a keresztények és zsidók közötti egyedülálló kapcsolat hangsúlyozzák. II. János Pál pápa „idősebb testvéreinknek”, XVI. Benedek pápa pedig „hitbeli

atyáinknak” nevezte a zsidókat. Ezen alapokból kiindulva, katolikus és más keresztény egyházi vezetők őszinte párbeszédet kezdeményeztek a zsidókkal, mely az elmúlt öt évtizedben fokozatosan bontakozott ki. Nagyra becsljük, hogy az egyház megerősítette: Izrael egyedülálló helyet foglal el a szent történelemben és a világ eljövendő megváltásában. Ma a zsidók megannyi kereszténytől őszinte szeretetet és tiszteletet tapasztalnak, ami a párbeszédre való törekvésben, találkozó és konferenciák formájában nyilvánul meg szerte a világon.

3. Ahogy azt Maimonidész és Jehuda Halévi is tette[1], mi is elismerjük, hogy a kereszténység létrejött nem hiba vagy véletlen műve, hanem isteni akarat eredménye volt és ajándék a nemzeteknek. I-ten a zsidó és a keresztény vallás elválasztásával a hitben erősen különböző partnereket szándékozott létrehozni, s nem ellenségeket teremteni. Jacob Emden rabbi írta: „Jézus kétszeres jószágot hozott a földre. Egyrésztől fejedelmien megerősítette Mózes Tóráját – s egyetlen Bölcs sem beszélt határozottabban a Tóra megváltoztathatatlan voltáról. Másrésztől Jézus eltörölte a nemzetek bálványait és kötelezte őket Noé hét parancsolatának betartására; erkölcsi jellemvonásokkal erősítette meg őket, hogy különbül viselkedjenek, mint a mező állatai. A keresztények őszintén I-tenért cselekvő gyülekezetek, melyek fennmaradnak; szándékaik igazak, s jutalmuk nem marad el.”[2]

4. Samsón Raphael Hirsch rabbi arra tanított minket, hogy „a keresztények elfogadták a Zsidó Biblia ótestamentumi részét, mint az i-teni kinyilatkoztatás

könyvét. Ahogy azt a Biblia hirdeti, a keresztények megvallják hitüket a menny és a föld I-tenében és elismerik az i-teni gondviselés korlátlan (egyedülálló) uralmát.”[3] Most, hogy a keresztény egyház elismerte I-ten és Izrael örök szövetségét, mi zsidók is elismerhetjük a kereszténység folyamatos alkotó érvényességét, amely partnerünk a világ megváltásában. Tehetjük ezt félelmek nélkül, hogy eme kijelentésünket hittérítő szándékkal kihasználják. Ahogy azt a Shear Yashuv Cohen rabbi vezetése alatt álló, Izrael Állam Főrabbinátusa és az Apostoli Szentészek között működő bizottság kijelentette: „Többé nem ellenségek vagyunk, hanem egyértelműen partnerek az emberiség túléléséhez és jólétéhez szükséges alapvető erkölcsi értékek hirdetésében.”[4] Egyikünk sem tudja I-ten küldetését egyedül véghezvinni ebben a világban.

5. Zsidóknak és keresztényeknek egyaránt szövetség által megpecsételt küldetése a világ tökéletesítése a Mindenható egyeduralma alatt, hogy az egész emberiség az Ő nevéért kiáltson, s az utálatosságok eltöröltsenek a földön. Megértjük mindkét oldal tévovázását abban, hogy elismerjük ezt az igazságot, s felszólítjuk közösségeinket, hogy a bizalom és tiszteleten alapuló kapcsolat érdekében próbálják meg félelmeiket legyőzni. Hirsch rabbi azt is tanította, hogy a Talmud a keresztényeket „ember és ember közötti kötelezettségek tekintetében a zsidókkal egy szintre helyezte. Nemcsak az igazságosságot célzó kötelezettségek érvényesítésében és javukra, de a cselekvő, testvéries emberi szeretet parancsa is.” A múltban a keresztények és zsidók kapcsolatát

gyakran Ézsau és Jákob ellenséges viszonyán keresztül szemléltek. Mégis Naftali Zvi Berliner rabbi (Netziv) már a 19. század végén megértette, hogy a zsidó-tiszta szellem által vezérelve Ézsau gyermekei elismerik Izrael népét és a zsidó nemzet érdekeit, akkor mi is készületet érünk majd arra, hogy Ézsauban testvérünket ismerjük fel.”[5]

6. Bennünket, zsidókat és keresztényeket sokkal több minden köt össze, mint ami elválaszt: Ábrahám erkölcsi egyistenhite; a menny és a föld egyetlen Teremtőjével való kapcsolatunk – aki szeret és óv mindnyájunkat –, a Szent Zsidó Iratok, valamint a hagyomány kötelekékébe, az élet értékeibe, a családba, az együtt érző becsületességbe, az igazságosságba, az elidegeníthetetlen szabadságba, az univerzális szeretetbe és az eljövendő világkébe vetett hitünk. Moses Rivkis rabbi (Be'er Hagoleh) megerősíti mindezt és azt írta: „a Bölcsök csak napjaik bálványimádóira hivatkoztak, akik nem hittek a világ teremtésében, a kivonulásban, I-ten csodálatos cselekedeteiben és a törvény i-teni eredetében. Ezzel ellentétben azon nemzetek, melyek között szétszórattunk, hisznek a vallás összes ezen alaplételeiben.”[6]

7. Partneri kapcsolatunk nem próbálja meg minimalizálni közösségeink és a két vallás különbözőségeit. Abban hiszünk, hogy I-ten megannyi küldött által fedi fel igazságát, ugyanakkor megerősítjük minden ember I-tennel szembeni alapvető erkölcsi kötelezettségeit, amelyet a zsidó vallás mindig is hirdetett Noé egyetemese törvényei által.

8. I-ten mintájára a zsidóknak és a keresztényeknek példát kell mutatniuk szolgáltról, feltétel nélküli szeretetről és szentségről. Mindannyian I-ten szent képmására teremtettünk, s mi zsidók és keresztények az által maradtunk hűek a szövetséghez, hogy közösen vállalunk aktív szerepet a világ megváltásában.

Rabbi Jehoshua Ahrens (Németország)
Rabbi Marc Angel (Egyesült Államok)
Rabbi Isak Asiel (Szerbia főrabijja)
Rabbi David Bigman (Izrael)
Rabbi David Bollag (Svájc)
Rabbi David Brodman (Izrael)
Rabbi Natan Lopez Cardozo (Izrael)
Rabbi Kotel Dadon (Horvátország főrabijja)
Rav Yehudah Gilad (Izrael)
Rabbi Alon Goshen-Gottstein (Izrael)
Rabbi Irving Greenberg (Egyesült Államok)
Rabbi Marc Raphael Guedj (Svájc)
Rabbi Eugene Korn (Izrael)
Rabbi Daniel Landes (Izrael)
Rabbi Benjamin Lau (Izrael)
Rabbi Simon Livson (Finnország főrabijja)
Rabbi Asher Lopatin (Egyesült Államok)
Rabbi Shlomo Riskin (Izrael)
Rabbi David Rosen (Izrael)
Rabbi Naftali Rothenberg (Izrael)
Rabbi Hanan Schlesinger (Izrael)
Rabbi Shmuel Sirat (Franciaország)
Rabbi Daniel Sperber (Izrael)
Rabbi Jeremiah Wohlberg (Egyesült Államok)
Rabbi Alan Yuter (Izrael)

Magyar Kurir.hu

Schnapp Lea Szegény gazdagok, gazdag szegények

Először a nagy magyar mesemondó, Jókai Mór használta a fenti szótársításokat, két híres regényének címében, de most nem erről szeretnék beszélni. Általában a fordított jelzővel megbélyegzett emberekről szokott szólni a krónika, a mese, vagy a legenda. Ezek a gazdag, sikeres, de örömtelen emberek, akiknek mindenük megvan – a boldogságon kívül. És akik nem jöttek rá arra, hogy milyen nagy kegy és boldogság – adni. Ezek a szegény gazdagok.

Bevallom, az utóbbiak között én keveset forogodom. Mágneses erővel vonzanak viszont a gazdag szegények, azok, akiknek a gazdagságát nem anyagi javakkal mérik. Gazdagságuk az alkotásban rejlik. Persze, az alkotó embernek nem kell feltétlenül szegénynek lennie, de ha ki is fizetődik, akkor is nagyobb lesz az alkotás által szerzett öröm, mint annak pénzértéke.

Az alkotó, tehetséggel gazdagon megáldott emberek valamikor Haifán tapasztalt ötlete, szokása jut eszembe, akik néha délutánonként, de péntek délelőtti rendszeresen kiállították munkáikat. Főleg iparművészeti cikkeket árultak: képeket, bizsukat, kézimunkákat, ruhadíszító elemeket, öveket, kézzel festett sálakat, pici gyermekruhákat – sok-sok fantáziával és ügyességgel jöttek létre ezek a munkák. Egy kedves szőke ifjú asszonynak standjára is emlékszem, ő is a mindennapi művészi élet egyik alakja volt a tengerparti városomban. Ennek a törekeny asszonynak kezéből oly sok szép holmi került ki: kézi géppel kötött elegáns pulóverek, kézzel festett trikó- és selyemblúzok, szatén virágok, majd pedig egy egészen eredeti technikával készült képsorozat. Néha szóba elegyedtünk. Beszélgettünk az életéről, beteg édesanyjáról, bevonulni készülő fiáról, a rohanásról, a kötelességekről, a felhőkről, melyek mindig ott lebegnek az égen, de egy pillanat múlva már a napsugár ragyogott fel portékáján, amint meleg szemével rátekintett.

– Látod, ezek a tárgyak boldoggá tesznek, mert minden feloldódik az alkotásban.

Máskor pedig:

– Ma eladtam két falidísz – közölte. - Új ötletek születnek bennem, ez pedig alkotókedvvel párosul. Ez az én kincsem. Isten ajándéka. Az alkotás, a művészet dala a legszebb a világon.

Ezért is szerettem közöttük járni. Néha meg-simogattam egyik-másik kiállított tárgyat, amelyen azt is érezni lehetett, hogy a Jóisten az embert saját képmására teremtette.

Otthon aztán én is elővettem a festékeimet, melyek néha már beszáradtak, de éreztem, hogy nem szabad hozzájuk hűtlennek lennem, mert a toll meg az ecset értékes tárgyak, persze, ha szépre és jóra használják őket.

* * *

Két, általam festett és szignált képet elemeltek a fiam autójából Jeruzsálemben, a Kirját Jovél negyedben. Amikor a fiam bánatosan bejelentette a lopást, megvizsgáltam, hogy biztosan vissza fogják hozni éjnek idején a tett színhelyére, mert a tolvaj családjának nem fog tetszeni. Azóta már sok idő telt el, de a képeket nem hozták vissza...

Úgy néz ki, hogy ezek szerint már meg sem tekinthetem a képeimet, művészi törekvésem gyümölcsét, mint teszem azt a barátainak ajándékozott festményekkel. Megbocsátó üzenetem: ha a tolvaj meghívna, süteményt vinnék neki. A nyomravezető jutalomban részesülne. Sőt... maga a tolvaj is, mert rengeteg önbizalmat adott a tudat, hogy érdemes volt ellopni a festményeimet...

Az egyik képeket Nir-Ecionban festettem úgy 40 évvel ezelőtt – vadvirág csokrot ábrázolt. Az áldott emlékü kolléga, Rössel Mordecháj tettszéze jelül megszagolta a képet, amely aztán a lányom szalonját díszítette – egy ideig. Újrakeregetés végett akarta Jicchák fiam elhozni Haifára, Nátánhoz, aki az én kedves, régi képkeretezőm és... műkritikusom volt.

Még egyszer: köszönet a tolvajnak, aki – úgy látom – „megbecsüli” alkotásomat, de sajnos, nem hiszem, hogy olvasná soraimat. Így hiába kérném, hogy legalább szeresse azokat a képeket.

Vajon a tolvajok melyik kategóriába tartoznak? A gazdag szegények, vagy a szegény gazdagok közé?

* * *

Azt hiszem, sokan közülünk listát tudnánk készíteni az elvesztett tárgyakról. Elvesztettük, vagy ellopták őket? Alig pár hétig használtam a mobiltelefonomat, amellyel a régit cseréltem le, de azért azt is megőriztem, a biztonság kedvéért. Ma sem tudom, hogy miért kívántam meg a fényképezni és sok minden mást „tudó” újabb készüléket (pedig aztán három évig kellett fizetnem, havi törlesztéssel), de nagyon rövid idő múltán eltűnt, mégpedig percekkel beszélgetés után, az egyik üzletben. Elővettem hát a régit...

Természetesen, ilyenkor napokig bosszankodunk, aztán lassan csak belenyugszunk. Nem is sorolnám most fel a többi eltűnt, vagy ellopott tárgyat

Nagyon régi a mondás, hogy: „Több is veszett Mohácsnál”, és, mint ahogy nincsen új a nap alatt, a tolvajlást sem most fedezték fel. Egyike a legősibb foglalkozásoknak.

Egész egyszerűen: vigyázni kell a táskánkra és mindenünkre, mert „alkalom szüli a tolvajt”. (Milyen jó, hogy a magyar nyelvben és talán más nyelvekben is, máris kéznél, azaz inkább a nyelvünkön van a megfelelő konklúzió, köz- vagy szólásmondás formájában!)

A világban együtt fut a jó meg a rossz, a szép és a csúnya, néha még a szegény és a gazdag is. Ki is a gazdag, úgy igazán? Aki elégedett azzal, amije van...

* * *

Újabb emlék. Nagymamám egyik, évekkel ezelőtti Jahrzeit-napján, a zichron-háméiri temetőből jövet, egy kedves barátó hívott meg otthonába, Ramat-Ganba, unokahúgaimmal együtt. Gyönyörű terített asztal várt ránk, és még néhány kedves asszony-vendég. Házigazdánk mindig is művésze volt a vendéglátás szép micvájának. A társaságból az egyik hölgy szintén jó ismerős, aki özvegyen kötötte össze életét és szívét egyik, szintén gyermekkori barátommal. A máskor mindig vidám asszony arcán azon a napon felhős szomorúság ült. Búcsúzásnál kinyitotta a táskáját – egy százdolláros tartott kezében.

– Férjem leánya nagyon beteg, juttasd el ezt a pénzt oda, ahol szükség van rá, és kérd meg, hogy imádkozzon a betegért.

A mobiltelefont azonnal működésbe hoztam, Jeruzsálemmel beszéltem. Arra kértem a hívott szám gazdáját, hogy szálljon az imája a drága fiatalasszony jobbulásáért, aztán megköszöntem, hogy én lehettem a jó cselekedet közvetítője (sli-ách micvá). A pénz is elment. Jómagam szintén elmondtam az imádságot azért a kedves lényért, akit gyermekkorra óta ismerek, szeretek. Egyik könyvemben is szerepelt a neve, története. Néhány napra rá jó hír érkezett: a fiatalasszony egészsége javulni kezdett...

Nagyon sok jószág van ezen a világon. Sok-sok példa elevenedik fel előttem. Ezek jogán is vigyázzon a Teremtő népére...

Réges-régen a lágerből felszabadulva egyik sorstestvérem, Lévy Lili, kedves, kulturált, Nagy-bányáról származó teremtés ezeket írta emlékkönyvembe: „Az élet csalódás, bukás, nagy versenyfutás, keressük a jót és a szépet, és meg nem találjuk... Ez az élet.”

Én mégis azt mondanám, annyi év után, miután sok-sok göröngyös utat megjártam, hogy: keressük a jót és a szépet, és biztosan megtaláljuk. Istenben bízva és remélve...

Surányi J. András Emlékek

Tény, hogy a magam választotta vesszőpaporipa, a temetők és síremlékek jelrendszere, gyakran húz ki a legkülönbözőbb felekezetek sírkertjeibe, de háromszor egy héten ez igen ritkán történt meg velem az utóbbi időkben. A meghívók érdekes mivolta miatt viszont, szívesen adtam át magam az események sodrának, és mind e három esemény számot tarthat a külhoni magyar zsidóság figyelmére.

Kereken 121 éve hunyt el Kossuth apánk torinói száműzetésében, a „boldog békeidők” kellős közepében és jóval a Kiegyezés után. Ferenc Jóska, aki mégiscsak a K.u.K első embere volt, azonban így sem járult hozzá az állami temetéshez, állami költségen. Kicsinyes, ám érthető politikai gesztus volt ez a történelmi ellenféllel szemben. Nosza, lett nagy nemzeti felbuzdulás és lévén ravasz meg találékony a magyar, a székesfőváros Budapest vállalta úgy a temetést, mint a létesítendő Kossuth Mauzóleum megépítését. A magyar, az mindig demokratikusan pályázik, hogy aztán a hatalom eldöntse, helyesen ítélkezett-e a zsúri. Mi sem természetesebb, óriási skandalom lett a pályázatból és a körülötte történt törvénytelenkedésekből, összeférhetlenségekből. Összecsapott ekkor a nemzeti konzervativizmus a népies szecesszió titánjaival, akik botrányos körülmények között alulmaradtak. Párhuzamosan az eseményekkel Wlassics közoktatásügyi miniszter azt is kifejtette, hogy ő személyesen nem szívleli ezt a komolytalan stílust és nem is pártolja állami építkezések tekintetében. Lechner Ödön és szecessziós csapata megvált mandátumától, egyben művészetienek nevezte a testület kiválasztottját, Gerster és Strobl bombasztikus eklektikus sírtervét. Ma is még meghökkent ez a monstrum építmény, főleg az ilyen alkalmakkor talán szokatlan és a magyar szimbólumtárban nem fellelhető két hatalmas, Strobl alkotta kőpárduc által. A Kossuth-mauzóleumot, Magyarország messze a legnagyobb síremlékét hat év építkezés után 1909-ben avatták, Kossuthot is áttemették ide. Az idő vasfoga aztán ólymód helyben hagyta az emlékművet, hogy, már-már életveszélyessé vált, és a hosszas helyrehozatal mostanáig tartott. December 9-én adták át a korszerű eszközökkel renovált mauzóleumot a nagyközönségnek.

Ugyanide, a Fiumei úti sírkertbe érkeztem újra, egy nappal később, egy teljesen más rendezvényre, mely a sírkertben található Kegyeleti Múzeumban zajlott. Az itt megnyitott kiállítás, melyet az eltemetett Budavári Nagyszinagóga ihletett, igen csak felelhető volt, de Darvas főrabbi hanuka-gyertyát gyűjtött és idei első hanukai fánkomat is illusztris társaságban fogyasztottam el. A főrabbi kadist is mondott a budavári zsidóságért, melyik a vár, a török alóli felszabadítását az életével fizette meg, mint ahogy Európa akkori talán legnagyobb zsinagógájának sem sikerült a „felszabadítást” épségben átvészelnie. Ma több

méterrel a járdaszint alatt vannak a zsinagóga ismert maradványai, és nem jelentéktelen emberek dolgoznak az ügyön, hogy az élő „Hausmann-tervbe”, a Vár-rekonstrukcióba, a zsinagóga helyreállítása visszakerüljön.

A másnapi csípős reggelt már egy másik, a Kozma utcai zsidótemetőben kezdtem Rákosszertűn, mégis egy láncra fűzhető e három hívős nap. Ugyanaz a Gerster Kálmán-Strobl Alajos alkotópár volt a Brüll család mauzóleumának alkotója, melyről a Kossuth-síremlékkel kapcsolatosan már szóltam. Gerstner nem volt zsidó, aminek az égvilágon semmi jelentősége természetesen, csak sokak elképzelésében ez nem teljesen egyeztethető össze egy ilyen feladattal. A kor szellemével viszont igen. Az ország életében aktívan résztvevő, sok esetben akár meghatározó szerepet vállaló, felvilágosult, politikailag emancipált, jogilag egyenlő zsidóság számára természetes volt a társadalom és a szakma által elismert és divatos művészt megbízni. Fontos viszont megjegyezni, hogy a Kozma utcai zsidótemető a neológ irányzat temetkezőhelye. Az ortodox-temető, ahol egy ilyen építmény a világvégét jelentené, egy villamosmegállóval arrébb van a Gránátos utcában.

Gerster, a Brüll-családnak épített mauzóleuma is a historizmus jegyében fogant. Az antik görög építészet formáit és arányait alkalmazó síremlék akár a Kossuth-kolosszus kicsinyített része is lehetne. Itt is Strobl oroszánjai őrzik a mauzóleumot, bár ezek lényegesen nyugodtabbnak tűnnek, mint Kossuth ugyanabban az évben született kőpárducai. Itteni küldetésem lényege a mauzóleum állapotának képi rögzítése, illetve a síremlék szimbolikus elemeinek megfigyeltése volt. Az MTK baráti kör tagjai kértek fel egy kiselőadásra, mely egy emlékrendezvény részét képezte. Jövő évben lesz Brüll Alfrédnak, az egyesület kvázi-szentjének 140 éves születésnapja és én, magamhoz mérten lelkesen veszek részt az előkészületekben. Kicsit tüzetesebben utánajárva a Brüll családnak, de elsősorban a Soa áldozatává lett Brüll Alfréd történetének, minden idők legkiemelkedőbb magyar sportve-

zetőjét és mecénását ismerhettem meg. Az adatok magukért beszélnek: Brüll a Magyar Labdarugó Szövetség egyik alapítója volt. Elnöke volt a Magyar Úszószövetségnek, a Torna Szövetségnek és a Birkózó Szövetségnek szintén. A Nemzetközi Birkózó Szövetség is őt választotta meg elnökének. Több sportág hazai megteremtője is Brüll volt; kiemelendő a vitorlázás és az autótversenyezés. Amennyiben a forrásaim korrektek, ő lehetett az az első magyar autótulajdonos. Több helyen is ellenőriztem: 26 sportegyesületnek volt az elnöke, és bizony akkoriban az elnök-poszt nem a mesebeli fizetésekről és a korrupcióról szólt, hanem anyagi áldozatvállalásról. Az MTK, a Magyar Testgyakorlók Köre volt az elsődleges szívügye, rajongói szerint „az élete”. Az MTK-stadion megteremtése az ő áldozatkészségének volt köszönhető. Bárczytól, a főváros akkori polgármesterétől ő járta ki a telket az építkezéshez, melynek 150,000 koronás költségét is ő rendezte magánvagyonából. Az MTK részvényekkel fizette vissza Brüllnek a „beruházást”, az értékpa-pírokat Brüll azonban visszaajándékozta az MTK-nak. A sportklub vezetőségébe 1903-ban került, akkor még csak alelnökké választották. Két évre rá már ő volt az MTK elnöke, mely élete végéig maradt is. 35 éves elnöksége alatt a kékfehérek csapat példátlan módon 15 bajnoki címet nyert. A zsidótörvények kitiltották minden vezetőségből, minden igazgatóságából a zsidókat. Brüll Alfréd ezért, a csapat pusztá fennmaradása érdekében 1941-ben, munkatársaival egyetemben, felajánlotta lemondását. Sem a sportolók, sem az egyesület tagjai nem fogadták el a lemondást. A kor adott körülményei között és Brüll nélkül nem látták értelmét tovább sportolni, feloszlatták inkább a Hungária néven futó profi csapatot. Az amatőr csapat egy rövid ideig még működhetett, az antiszemita magyar hatóságok azonban egykettőre azt is betiltották. Brüllnek még sikerült Svájcba elmenekülnie, de egy megtevesztő információ hatására hazatért. Valóban elhitte, hogy itthon megszűntek az üldözések. Az ellenkezője volt igaz, és Brüllt is deportálták. Auschwitzban gyilkolták meg.

A Brüll család mauzóleuma persze borzalmas állapotban van. A fémtárgyak lelopva, mennyezet beázva, statika megrendülve, a mozaikok a végleges megsemmisülés határán. Brüll Alfréd neve kicsit hányaveti módon vésetett későn a mauzóleum falába. Héber neve nincs, se születési, se halálozási dátuma, se ezek helye. Heissler András, a MAZSIHISZ elnöke reményét fejezte ki a rendezvényen, hogy a kormány, megfelelően ígéretéhez, segítséget nyújt a gazda és védelem, de elsősorban „nép” nélkül maradt zsidótemetők és síremlékek rendbehozatalához.

Ígéret szép szó! De legyen úgy! Hiszen a temető nem csak bejt kvárot/sírkert, hanem „bejt moed lö kol háj” is, minden élők gyülekezőhelye!

Méráv Schnapp

Egy unoka naplójából (2.)

(2015. november)

(Folytatás az előző lapszámból.)

Már dél is elmúlt, de a Jád Vásém-ben még mindig rengeteg ember volt: turisták a világ megannyi országából, iskolák és egyéb nevelési intézmények tanulói, katonák. Amikor a Soá emléknepjén nagyanyámmal a Jád Vásém-ben látogatunk, az időnk azzal telik, hogy egyik helyről a másikra sietünk, vagy ismerősökkel beszélgetünk. Idén még a japán televízió stábja is interjú készített velünk, más szóval, amolyan szünet nélküli napok ezek.

Ez alkalommal azonban másként történt. Valahogy csendesebb volt a nap. A fák közötti keskeny és meghitt ösvényeken járkáltunk éppen, amikor nagymama megszólalt.

– Ez egy város! Egy igazi város...

A meggyilkolt hatmillió otthona ez, mert nekik nincs sírjuk. Ez a tulajdonképpeni temetőjük.

– Mit érzel most, ahogyan ezeken a sétányokon lépkedünk? – kérdezem nagyanyámtól, és rendet igyekszem teremteni a fejemben, gondolataimat az általam ismert kategóriák közé rendezni.

– Nem is tudom – válaszolja, és én megborzongok, mert utána a fülemben suttozja, milyen szörnyű volt a havat meztláb taposni. És én ismét vele együtt cipelem a nehéz fájdalom-terheket, mert azok már bennem is élnek, akkor is, ha nagyanyám és én sem tudjuk megnevezni, de együtt hordozzuk őket a kezünkben, a fák közötti ösvényeken. „Jád vásém” – „Kéz és név”.

Szokásunk szerint, egy-egy kint töltött nap után a nagymama lakásához térünk vissza: együtt üldögélni, pihenni, enni és inni. Beszélgetni.

Miközben a kisbuszra vártunk, hogy felvigyen a Herzl-hegyről induló villamos végállomásához, a Jád Vásém központi terére érkező és induló autóbuszok le- és felszálló tömegeinek hullámzását figyeltük.

Nagyanyám azt mondja nekem, hogy tudni szeretné, mire gondolnak ezek az emberek! Mit gondolnak minderről, amit itt láttak? És én magamban válaszolok az elhangzott kérdésre: a látogatók ide jönnek, belépnek a Jád Vásém termeibe, és közben fogalmuk sincs arról, hogy itt velük szemben egy olyan asszony ül, aki önmagában a világ összes múzeumánál többet halmozott fel mindabból, ami akkor történt...

* * *

Hazaérkeztünk. Végre itthon, kettesben! Nagyanyám ételt melegít – számomra tarhonyát zöldborsóval. Megkértem, hogy mesélje

azokat a történeteket, amelyekről azt mondja: „mintha tegnap történtek volna”...

– Amikor még nekem is papám és mamám volt... Aztán belelendül.

– És aztán férjem is lett, persze csak miután teljesen egyedül maradtam a világban. Nagymamám már idős asszony volt, amikor unokatestvéreimmel együtt megérte a Bergen-Belsen-i tábor felszabadulását. Gyermekait, fiát és lányát veszítette el és ő is magára maradt a szomorúságával, a megélhetési gondjaival és a többi bajokkal. Budapesttől 200 kilométerre élt, így én nagynénémnél maradtam a magyar fővárosban. Ott tanultam a Rákóczi-téri Felsőipari iskolában, kézimunka tanárnőnek készültem. Nagynéném szállást és ellátást adott. Annyira szomorú asszony volt ő is, nagyon jól megértettem, hiszen a férjét és egyetlen fiát rabolták el tőle. Naponta, amikor a munkahelyéről hazaérkezett, magára zárta a szobája ajtaját. És én is egyedül voltam. Ez a nagynéném az apám testvérénél volt a felesége. Értettem én, hogy nincs kedve velem beszélgetni, ő is – mint annyian azokban az időkben – magukba fojtotta mérhetetlen bánatát. Szóval egyedül volt, ahogyan én is... Nála laktam 1945-től 1948-ig, amikor férjhez mentem...

Rövid szünet után, nagyanyám így folytatta:

– Miután férjhez mentem, Budapestről Bécsbe utaztunk azzal a tervvel, hogy onnan Izraelbe alijázunk. Bécsben nagyapád dolgozott, pénzt keresett, és egy kis gépet vásárolt. Egy olyan gépet, amelynek segítségével színes papírt gyárthatott.

Nagyanyám büszkén meséli mindezt, és szemében vágyakozást látok.

– Miután Izraelbe érkeztünk, nagyapád dolgozott és dolgozott, ugyanezzel a géppel, és aztán sikerült az első lakást, egyetlen szobát megvásárolnunk.

Úgy mondja ezt, mintha egy palotáról beszélne! Majd hozzáteszi:

– Abban a kis szobában születtek a gyermekeink...

A színes papír gyártása Ávrám nagyapám – áldott legyen az emléke – kitűnő ötletének bizonyult, majd szorgalmának és kezűgyességének köszönhetően mindenki elismerését kivívta. Izrael színes ünnepeiben a színes papír előállítását különösen hasznos és nyereséges volt.

– Akkoriban itt még nem gyártottak színes papírt – mondja nagyanyám. – Akkoriban szinte semmi se volt, nehéz ezt ma elképzelni.

Nagyanyám hatalmas büszkeséggel meséli, hogy néhány éven keresztül nagyapám

rengeteget dolgozott, míg ő maga a gyerekeket nevelte és szerény háztartásukat vezette, de minden áldott nap lesétált Haifa Alsóvárosába, ahol nagyapa műhelye volt, hogy meleg ételt vigyen annak a drága embernek, aki nap, mint nap a munkának áldozta magát.

– Akkor már kétszobás, kulcspénzes lakásunk volt a Hechalutz utca 68 szám alatt, WC-vel és zuhanyfülkével! – teszi hozzá, és még bennem is csodálatot ébreszt, hiszen ez manapság triviálisan kevésnek számít!

Aztán elmeséli, hogy amikor az ő nagymamája is alijázott, egy ideig náluk lakott. És mennyire büszke ma is, hogy a nagyapám annyi kedvességgel és szeretettel bánt az ő egyetlen életben maradt felmenőjével! Könnyekkel a szemében emlékezik arra a hideg éjszakára, amikor Ávrám nagyapám felkelt az ágyából, hogy betakargassa felesége nagymamájának a lábait. Szeretettel, vágyakozással hallok a nagyanyám szavaiban, ahogyan arról a korszakról beszél...

* * *

Hamar eltelt ez a közös napunk, de színültig töltötte szívünket, mintha hosszú időt töltöttünk volna együtt. Már fáradt vagyok és az újabb csésze kávé sem frissít már fel. Nagymama azt mondja, menjek, rám fér a pihenés.

Felállok és elindulok, tarsolyomban egy szelet csokoládéval, kezemben ugyanazzal a kék ernyővel, amellyel reggel az esőcseppek ellen védekeztünk. Nagyanyám áldását adja rám, sikert és nyugalmas napokat kíván.

Megcsókolom, és a megszokott köszöntésünkkel búcsúzom:

– Nem sálomot mondok, csupán ennyit: a viszontlátásra!

Dvora, nagyanyám édesanyja emlékére, aki a második világháború elején hetente sok-sok félkilós élelem-csomagot juttatott a menekült zsidóknak, valamint nagyapám, Ávrám emlékére, halála második évfordulóján.

Szívemben és gondolataimban él tovább az a drága férfi, aki önmagán kívül sok embert mentett meg a Soá nehéz éveiben. Nem fizikai erő segítségével, hanem hittel, ésszel és végtelen kitartással.

Áldott legyen az emléküek!

Peer Gideon

Izraeli apróságok

című könyve

Dán Ofry bevezetőjével és
Schöner Alfréd rabbi professzor
utószavával megrendelhető
a 054-6678131-es telefonszámon.
(Külföldről: +972/546678131)

Peer Gideon GÁZ VAN

Vége mi is megfoglaltuk az Isten lábát. Van gázunk. Sokat érő gáz, a dollár milliárdok csak úgy repkednek a levegőben, ha róla beszélnek. És nem tízesével, hanem minimum százasaival. Gazdag ország lettünk.

Na, végre, mondom magamnak, ez is eljött, az én országom. Az araboknak olajuk van, nekünk gázunk. Kinek a papné, kinek a lánya, ismételtetem magamban kedvenc közmondásomat.

Most ugye gyökeresen meg fog változni az életünk. Még luxusra is jut majd, arra fog telni, amire akarjuk. Kicsit elrugaszkodhatunk a mindennapi gondok valóságától, belekóstolhatunk a jó életbe. Hogy őszinte legyek, éppen ideje.

Mit csináljunk a töméntelenül sok pénzzel?

Nézzünk körül szomszédjaink háza táján. Tanuljunk tőlük. Nem azért, hogy leutánozzuk őket, csak mihez tartás végett. Mit lehet ennyi pénzzel csinálni?

Tervezzünk! Például felépíthetjük a Közel-Kelet legmagasabb épületét, kerüljön, amibe kerül, meg sem fogjuk érezni. Vagy akár az egész világ legmagasabb tornyát, mi az nekünk. Csak a kérdés, az atmoszférán innen érjen véget, vagy nyúljon túl rajta?

De építhetünk Tel Aviv mellé, a tengerbe, mesterséges sziget, mondjuk menóra ala-

kút, minden szárában lakóházakkal, kerttel, úszómedencével, és tenispályával felszerelve. És, persze, díszpálmákkal.

Ne feledkezzünk meg az adóhivatalról sem. Szüntessük meg, semmi szükség rá. Minek kellene elvenni az állampolgárok fizetésének jó részét, amikor az ország páncélszekrényeiben garmadával áll a pénz? Legyen ingyenes az egészségügyi szolgáltatás is. A legmagasabb színvonalon. Miért ne?

Ne feledkezzünk meg a diákokról sem, egy tollvonással szüntessük meg a tandíjat, minek, ha annyi pénzünk van, mint a pelyva.

Ideje lenne valamit kezdeni a tömegközlekedéssel is. Metrót építhetnénk Tel Avivban, magasvasutat Jeruzsálemben. Beer Shévát se hagyjuk ki, legyen nekik is metrójuk, azon már nem fogunk összeveszni.

Mindezt megtehetnénk, mindez a mienk lehetne.

Ezzel szemben mit látok? Nem látok semmit. Hallom, hogy dollár milliárdokról beszélnek a Kneszetben, a különböző bizottságokban, a tévé is azzal van tele, szinte öltre mennek a beavatottak, csak engem, az izraeli polgárt felejtik el, mintha nem is léteznék. Illetve nem egészen, mert egyfolytában rám hivatkoznak, a népre, az izraelire, amikor a nagy elosztásról van szó,

de ebből én semmit sem érzek, semmit sem veszek észre. A pénz a fiókban marad, annyi, hogy alig lehet bezárni, onnan vándorol majd el, de a mi életünkben semmi nem változik, úgy megy tovább, mint amikor az ország állandó pénzhiányban szenvedett.

Igazából már nem is álmodozunk tovább. Nem kell a felhőkarcoló, a 40 fokos melegben is működő, fedett lesiklopálya. Minek? Még arról is hajlandók vagyunk lemondani, hogy eltöröljék az adót. Kibírtuk eddig, kibírjuk eztán is. Az unokáink majd pincérkedéssel összedobják valahogy a tandíjat. Azt tették a szüleik, ha nekik jó volt, jó lesz a kis gézengúzoknak is.

Azért – tegyük szívünkre a kezünket – szeretnénk mi is látni valamit abból az irdatlan mennyiségű pénzből. Valamit, hogy érezzük, mi is társak vagyunk az állami gázvagyonban, hogy bennünket sem hagynak ki a nagy elosztásból.

Mi lenne például, ha a szombat beálltakor kedves gesztusként minden izraeli kapna az államtól egy szép, barnára sült barheszt. Ingyen. Egy éven át...

Ha nem, hát nem. Legyen egy hónap. De ahhoz ragaszkodunk.

Hadd érezzük, új világ köszöntött ránk, végre mi is nagykanállal habzsolhatjuk az életet.

Hogyan is nevet egy zsinagóga? Büchler András egy érdekes könyvet ajánlott beszélgetésünk során

– Mint minden alkalommal, így most is könyvajánlóval érkezett, most mit kínál nekünk?

– Most jelent meg Papp Richárd kulturális antropológus könyve, *Bezzeg a mi rabbink!* címmel. A kötet alcíme: Így nevet egy pesti zsinagóga. Papp Richárd, az ELTE oktatója, kutatója, egy szakmailag elismert kulturális antropológus, már közel egy tucat szakmai könyve jelent meg. Nyolc éve jelent meg a *Miért van Kohn bácsinak négy hűtőszekrénye* című kötete, ami akkor nagyon sikeres volt. Most készült el ez a könyv, amiben – mint az előzőben, a Bethlen téri körzet, az ottani zsinagóga közösségét kutatta, tárta fel, most azt, hogy milyen a zsidó vicc. Min röhhög a zsidó közösség, milyen típusú viccek vannak, mik azok az anekdoták, tradicionális zsidó történetek, humoros beszélgetések, egymás húzása, ami egy zsidó közösségben megszokott az imák előtt, alatt, után.

– Mit lehet még tudni a kötetről?

– Bár nem így tervezte a szerző, de a könyvet Deutsch Róbertnek, a nemrég elhunyt főrabbi úrnak, az ő emlékének ajánlotta. A könyv egy igazán szórakoztató olvasmány, azért különleges, mert lehet rajta egyszerre pusztán szórakozni annak, akit „csak” a zsidó viccek, humor, vagy bármilyen zsidó téma érdekel. Aki azonban a kicsit is mélyére akar ásni annak, hogy mik is a történeteknek a forrásai, mitől szórakoztatóak azok, mitől, milyen helyzetben számítanak szórakoztatónak, egy közösségen belül ki és mikor és min nevetethet, nevetethet, azok is egy felkészült kulturális antropológus szavait, szakmailag teljesen legitim munkáját olvashatják, így megérthetik ezeknek a gyökerét, motorját. A mostani ünneppel, a Hanukával kapcsolatban is van egy fejezet, ami nem is a zsidók szabadságával, hanem a humor

szabadságával foglalkozik, vagy a szabadság humorával. Foglalkozik azzal, hogy a közösségi emlékezetnek milyen lehetőségei vannak a humorban, az önsztereotípiákkal, azzal, hogy a közösség hogyan reagál magára, milyen lehetőségei vannak a humorban. De említhetném az egyik legérdekesebb fejezetet, a többszörös kötődésről, ami arról szól, hogyan is lehet egyszerre magyarnak és zsidónak, vagy éppen bármi másnak is lenni, és mindezt a humort hogyan is éli meg egy mai pesti közösség

– Köszönöm a beszélgetést.

Breuer Péter

Az interjú a 2015. december 11-i *Halljad Izrael!* adásában elhangzott beszélgetés szerkesztett változata.

TESTI-LELKI EGÉSZSÉGÜNK

Krasznai Éva Zöldséggel a szájüregi daganat ellen?

A szájüregi daganat világszerte a vezető halálokok közé tartozik, és amerikai tanulmányok szerint már évtizedek óta nem javul az ilyen típusú daganatos betegségek túlélési aránya. Olasz kutatók szerint az élelmi rostok védő hatást gyakorolnak a szájüregi-, garat- és nyelőcsődaganatok ellen. Az Istituto di Ricerche Farmacologiche kutatói 270 szájüregi daganatos, 327 garat- és 304 nyelőcső-daganatos beteg adatait vetették össze nem rosszindulatú betegséggel rendelkező személyekével. A daganatos és a kontrollcsoport tagjai valamennyien kórházban tartózkodtak és részletes kérdőívet töltöttek ki a táplálkozásukra vonatkozóan. Az eredményekből kiderült, hogy minél több élelmi rostot fogyasztott valaki, annál kisebb esélye volt az említett rákfajtákra. Ez egyaránt érvényes volt a zöldségekből, a gyümölcsökből és a gabonákból származó rostokra. Ez az összefüggés különösen igaz volt a nyelőcsődaganat esetében függetlenül a nemtől, az alkoholfogyasztási

és dohányzási szokásoktól és az energiabeviteli adatoktól.

A szájrák kétszer gyakoribb a férfiak, mint a nők között, bár az elmúlt években a hölgyek körében is növekszik a diagnosztizált esetek száma. Olyannyira igaz ez, hogy korábban a férfiak még ötször gyakrabban szembesültek a komoly diagnózissal. A csökkenő különbségnek az egyre inkább hasonlító, stresszes életmód és a mindkét nemre jellemző dohányzás állhat a háttérben. Tény, hogy a szájüregi daganatok kialakulását elsősorban a dohányzással hozhatjuk összefüggésbe. Azok, akiknél fény derül a súlyos betegségre, gyakran még mindig nincsenek tisztában a cigarettázás és a rák kapcsolatával. Éppen ezért minden fórumon bátorítani kell az embereket a leszokásra és ehhez kapcsolódóan egy egészséges életmód kialakítására, már csak a szájüregi rák kockázatának visszaszorítása miatt is.

Sokan még mindig csak akkor jelennek meg a fogorvosnál, amikor már szenvednek a fájdalomtól, bár jó hír, hogy egyre többen veszik komolyan az évenkénti szűrést is. Ilyenkor ugyanis nem csak a fogak és az íny állapotát tekintjük át tüzetesen, de egészen komoly problémákra is fény derülhet még idejében. Ilyen szempontból felbecsülhetetlen a panoráma röntgennel és a 3D CT-vel végzett képalkotás. Ezek a berendezések ugyanis nem csak a fogpótlásnál vagy bármilyen beavatkozásnál elengedhetetlenek, de a rákszűrésnek is kitűnő eszközeként szolgálnak, hiszen jól láthatóak a felvételen a kóros, nem odaillő képletek.

Ugyanilyen fontos a rákszűrés szempontjából a szájüregi képletek átnézése, áttapintása. Aki tehát komolyan veszi a száj állapotát, fogorvosra tanácsára mindenképpen válassza a képalkotás megbízható módszereit és legalább évente ellenőriztesse fogai és szájüregi állapotát.

Nem ugyanaz a férfi és a női fogyókúra

Számtalan cikk született már azzal kapcsolatban, hogy a férfiak és a nők megannyi dologban ellentétesen gondolkodnak. Vajon ugyanez igaz, ha valaki fogyókúrázni kezd? Ki a tudatosabb és mennyire érdemes a párunkkal együtt diétáznunk?

A nők nehezen dolgozzák fel, mégis tény, hogy a férfiak mindig könnyebben adják le a felesleges kilókat. Párok esetében jól megfigyelhető, hogy ugyanannyi idő alatt a fogyókúra utasítások pontos betartása mellett a férfi mindig gyorsabban kezd el fogyni, és súlyvesztése jóval látványosabb. Ennek oka a férfi és nő eltérő hormonális háttere. A férfi hormonok sokkal inkább támogatják a fogyást, mint ahogy testösszetételük is teljesen más. Náluk mindig magasabb az izomtömeg és alacsonyabb a zsírtömeg, továbbá fontos, hogy pontosan honnan fogyunk.

Mindenkinek megvan az a genetikusan és hormonálisan meghatározott elsődleges zsírraktára, ahová a szervezete szereti felhalmozni a felesleges zsírt.

A nők esetében az alma típusúak a hasukra raktároznak, míg a többség inkább a csípő-popsi-combok területére, ők az úgynevezett körterektározási típusba tartoznak.

Ezzel szemben normális esetben a férfiak elsődleges zsírraktára mindig a has. Tehát ha a testrészek kezelésére is gondolunk egy fogyókúra kapcsán, a férfiaknál csak egy testrészt, a hasra kell koncentrálni.

Kedvezőtlen viszont, hogy az alma típusú zsírfelhalmozódás a bőr alatti zsírdepón kívül a májat (nem alkoholos eredetű zsírmáj) és a zsigerek között elhelyezkedő zsírt is érinti. A zsigeri zsír nem távolítható el helyi alakkorrekciós módszerekkel, csak jól összeállított diétával, általános fogyás részeként. Különösen előnyös tehát a minőségi, megfelelő mennyiségű bevitelét is megcélzó étrend és a has helyi kezelésének kombinációja, amely a bőr alatti és a zsigerek közti zsírfelhalmozódás csökkentésére is alkalmas.

Az elmúlt években nőtt a fogyni vágyó férfiak száma!

Sokan nem is gondolják, hogy mennyi férfi nyitott arra, hogy fogyókúrával tartsa rendben a testsúlyát, alakját. Az elmúlt években nagy fordulat történt ezen a téren, hiszen 15-20 évvel ezelőtt kevés férfi szeretett volna fogyni. Az utóbbi években azonban nőtt a fogyni vágyó férfiak száma. A férfiak a módszerválasztásban is egyre tudatosabbak és már nem mindenki megy a feleségével együtt fogyni.

Néha a sport már nem elég. Célzott kezelés kell!

Az obezitológus szakorvost sokszor olyan férfiak keresik meg, akik rendszeresen sportolnak, de mégsem elégedettek! Sok sportoló, vagy sportos életmódot folytató férfi jár kezelésre, akiknek nem az a problémájuk,

hogy nem sportolnak eleget és nem jó a testösszetételük, hanem kifejezetten a hasi zsírpárnáiktól szeretnének megszabadulni és kiegészíteni az edzésüket helyi kezeléssel.

Manapság a férfiak éppen annyira igényesek a megjelenésükre, mint a nők, így minden férfit csak biztatni lehet arra, hogy bátran vágjon bele egy olyan célzott kezeléssorozatba, ami kifejezetten a hasi súlyfeleslegre koncentrálni.

Az egészséget is veszélyezteti a hasi típusú elhízás, mert fokozott rizikót jelent olyan betegségeknek, mint például a szív-, keringési problémák, a cukorbetegség.

Ha a hasi típusú elhízást sikerül mérsékelni vagy teljesen leküzdeni, akkor ez az egészségi állapot szempontjából is nagyon kedvező változást hozhat.

Krasznai Éva

Róna Éva: Különös találkozások

a szerző kiadásában ismét kapható.

Megrendelhető a szerzőnél: Róna Éva
Rehov Shay Agnon 13/12 5560757
KIRIAT ONO

Ára: 60 sekel + postaköltség 10 sekel
Telefon: 03-5343853.

Külföldi hívás esetén: +972-3-5343853

Róna Éva AMIRŐL KEVESEN TUDNAK...

Az alábbi történet tíz évre tekint vissza. A témával kapcsolatos újabb érdekes adatokat 2013. november 25-én repítette világgá az internet. Ezekről is szó lesz...

Pisza nővér annak a Mária nevű németországi evangélikus közösségnek volt a tagja, amely megszervezte és finanszírozta a világ különböző részeiből Jeruzsálembe érkező, több száz személy részvételével megnyílt megemlékezési kongresszust.

„Be akarjuk vallani a bűnöket – mondta Pisza nővér a kongresszuson –, amelyeket mi, németek követünk el a zsidó nép ellen. Kétezer éven keresztül bűnözöttünk ellenük, ez vezetett a holokauszthoz, ami miatt büntudatot érzünk. Nyilvánosan akarjuk beismerni, hogy súlyos bűnt követünk el és csak az isteni kegyelemben bízhatunk, hogy ezzel bűnbocsánatot nyerünk. Azért kérünk nyilvánosan bűnbocsánatot ezen a kongresszuson, hogy zsidó testvéreink meggyőződjenek arról: új lapot akarunk nyitni a két felekezet viszonyában.”

A kongresszusra különböző országokból 700 olyan keresztény is érkezett, akiknek nem küldtek meghívót. A nagyszabású összejövetelt a következő célkitűzés vezérelte: szembenézni a múlttal, a jobb jövő érdekében. A résztvevőknek kiosztott broszúra szerint: „időt kell szánni az elmélkedésre, a bűnbánatra a Teremtővel és az idősebb testvérünkkel, Izrael népével való megbékélésre.”

Ez a kongresszus tulajdonképpen nem csak a Mária-rend apácáinak ötlete nyomán nyílt meg. Részét képezte egy olyan folyamatnak, amely 1947-ben vette kezdetét. Ekkor alapították Basilea és Martyria nővérek azt a közösséget, amelynek célja bűnbocsánatot nyerni a náci Németországban elkövetett bűntettekért.

A kongresszusra a jeruzsálemi Rámát Ráchelben került sor.

Basilea nővér, akit eredetileg Klára Schlinknek neveztek, elnököje volt az 1935-39 között működő Keresztény Diákok Mozgalma női szárnyának. Példaadó bátorsággal tagadta meg a náci rendelkezését, akik a zsidó származású keresztények eltávolítását követelték ebből a szervezetből.

Később, a háború idején, életét kockáztatta, amikor nem volt hajlandó nyilvánosan beszédel tartani a zsidók „másságáról” és továbbra is Isten kiválasztott népének nevezte őket. A Gestapo kétszer is kihallgatta, de sikerült elkerülnie a letartóztatást.

A háború után jelentős dokumentációt gyűjtött a koncentrációs táborokban, illetve a haláltáborokban történt szörnyűségekről, ezekből olvasott fel az újonnan megalakult Mária-Nővérek Közösségének tagjai előtt, együtt és párhuzamosan az Evangéliumból kiválasztott részekkel.

Pisza nővér így emlékezett vissza Basilea nővér akkoriban elhangzott felolvasásaira:

„Éveken keresztül mondta el a könyörgést, amit mi, fiatalabbak, a szombat beköszöntésével, utána ismételtünk: „Atyánk, nem tudtuk értékelni a kiválasztott népedet, bűnözöttünk...”

Basilea és Pisza nővér 1957-ben Jeruzsálembe költözött, önkéntes ápolónői szolgálatot teljesítettek a Hádász kórházban.

„Fájdalmas érzés volt számunkra – mondták a nővérek –, hogy az általunk ápolt, a Vészorszakot túlélő asszonyok némelyike a fal felé fordult, amikor beléptünk a kórterembe, de tudtuk, a halállágerekben elszennvedett borzalmak miatt van bennük ellenérzés irántunk.”

A bűnbánat Pisza nővér számára lelki szűköség volt. A németországi Königsbergben született. Szülei nem voltak náci pártiak, de amikor a fiatal lány elhatározta, hogy orvos akar lenni, egy keresztény tanára azt mondta: ha sikeres akar lenni ezen a pályán, iratkozzon be a náci pártba.

„Lelkem mélyén most is érzem – mondta később Pisza nővér –, hogy a pártba való beiratkozás után, amikor csüggedten kijöttem a Városháza épületéből, az a gondolat marcangolt, hogy ez a lépés ellentétben van a hitemmel. Akaratom ellenére csatlakoztam a náci mozgalomhoz. 15 hónap után, a háború végén szembesültem a náci tetteinek következményeivel. Hatmillió zsidó pusztult el azért, mert a náciok sok ezer hívő keresztényt, akárcsak engem, csúful becsaptak.”

1961. április 18-án a Mária Nővérek közössége felavatta Jeruzsálemben a Bét Ábrahám nevű családi panziót, ahol a vészorszak túlélőit fogadták pár hetes pihenésre, kikapcsolódásra mindenféle anyagi hozzájárulás nélkül.

A Mária Nővérek Közösségének akkor 200 tagja volt, többségük Németországban, a Frankfurt melletti kolostorban élt, amelyhez 12 hektár terület tartozott, gyönyörűen megmunkált kertekkel és parkokkal. A közösségnek húsz országban volt kongregációja. A Jeruzsálemben megtartott kongresszusra, illetve az ezzel kapcsolatos istentiszteletre 33 zeneművet komponáltak a zeneszerzők.

Amikor Pisza nővér befejezte novíciusi időszakát, visszatért a Mária Nővérek Rendjébe, melynek vezetőségi tagja lett. Ő képviselte a szervezetet a nagyvilágban.

Arra a kérdésre, hogy szerinte mi az antiszemitizmus történelmi alapja, Pisza nővér azt válaszolta:

– A féltékenység, amiért a zsidó nép Isten kiválasztott népe és nem mi vagyunk azok. Hitler brutálisan adott ennek kifejezést. Egyszer egy katedrális lépcsőjén felfelé haladva, azt mondta szárnysegédjének: „Csak egyetlen ki-

választott nép lehet a földön, és azok mi vagyunk!”

Arról is beszámolt Pisza nővér, hogy Németországban bemutattak egy tévésorozatot a vészorszakról. A riporterek egykori náci tisztet szólaltattak meg arról, hogy mi a véleményük az ártatlan zsidókkal szembeni kegyetlenkedéseikről? Legtöbbjük azt válaszolta: „Csak a parancsot teljesítettem.” Megkérdeztek egy nőt, aki a Bergen Belsen-i lágerben felügyelőként működött, hogy hibásnak érzi-e magát az akkori tetteiért.

– Nem tettem olyasmit, amiért hibásnak érzem magam. Olykor a parancsot is megszegve, enyhítettem a feladatom szerinti büntetésen.

Pisza nővér szerint ez a filmsorozat nagy hatással volt a nézőközönségre.

Nem kétséges, hogy a jeruzsálemi kongresszusnak is komoly visszhangja volt világszerte. Hiba lett volna kihagyni ezt az alkalmat, amely javíthat a keresztények és a zsidók közötti kapcsolatokon.

Elie Wiesel Nobel-díjas zsidó író a következő kommentárt fűzte a kongresszus munkálataihoz:

„Optimista vagyok, ami a zsidó-keresztény kapcsolatokat illeti. Szerintem nagyon öröndetes, hogy 700 olyan keresztény személy is eljött Jeruzsálembe, akiknek nem küldtek meghívót, hogy nyilvánosan beszéljen a Vészorszak miatti bűnbánatról. Úgy érzem, sohasem jelent meg annyi tanulmány, véleménycsere papok és rabbik között, mint most. 2009-ben először látogatott egy pápa Jeruzsálembe, a zsidók történelmi fővárosába. Tisztelettel, nagyrabecsúlással köszöntöm a kongresszus finanszírozóit, szervezőit, megrendezőit és résztvevőit a sokat szenvedett zsidó nép iránti szolidaritásukért.”

Végezetül néhány sor az említett, témához fűződő, hivatalos közleményből:

„2013. november 25-étől Kánaán (Darmstadt) ad otthont az Evangéliumi Mária-Nővérek Közösségének. Annak a nemzetközi és felekezeti közösségnek, amelyet 1947-ben a német Evangélikus Egyházon belül alapítottak. Közösségünk a második világháború romjaiból jött létre. Mint Izrael fiai is a régi időkben, megismerhettük a Teremtő akaratát, ahogyan a pusztaságon át az Ígéret Földjére vezetett bennünket, arra a kis földre a németországi Darmstadt mellett, amelyet Kánaánnak hívunk. A közösség honlapjáról megrendelhető Basilea Schlink nővér kiadványa magyar nyelven is, mivel a közösségnek immár van magyar ága a Kelet-Cserhát fölött, Kutasó községben.

A boldogság keresése egyidős az emberiséggel. Bárcsak tudnánk, hogy ez mindenki számára elérhető!”

Singer Arje Halak és Emberek

Most az egyszer halakról szeretnék írni. Ha a kedves olvasó magára veszi, nagy bajba kerülhetnek. Feltételezhető, hogy ötven százalékban hölgyek teszik ki az olvasók számát. Csak a másik fele férfi. Így most drukkolnom kell, nehogy elveszítsem az olvasóközönségemet.

Mert hölgyeim és uraim, a halaknál sokkal szebb minden esetben a hím hal. Ugyanakkor a hímek mondhatnám szükségtelemek a halak társadalmában. Nem dolgoznak, nem tartják el családjukat, csak úgy úszogatnak körbe – körbe.

És elkövetik egyszer életükben a megtermékenyítést, és aztán annyi. De hát ha már elkezdtem, folytatom.

Asszonykám pár nappal ezelőtt felkiáltott: – Nézd már halacszkák! Itt meg kell jegyeznem, hogy amennyire vissza tudok emlékezni mindig volt akváriumom.

Még csak kilenc éves voltam, amikor a világháború nem csak az embereket, de a trópusi halakat is kipusztította. Mert ki tudta volna a gettóban télen a halak akváriumát fűteni? Kinek volt feje etetni a halakat, amikor emberek éheztek? A háború után azonban összegyűjtöttem zsebpénzemet, és újra benépesítettem az akváriumot. Így továbbra is boldogan ficáncoltak a halak, mondhatnám úgy is éltek, mint hal a vízben.

Pár héttel ezelőtt fedezte fel asszonykám, hogy az otthoni akváriumban két nőstény felügyelete alatt úszkáltak a guppi csecsemők.

– Hol van a hím? – kérdezte asszonykám. Itt be kell vallani, hogy egy hímet vettünk két nősténynek. Bár mint mondtam már a hím szebb, de képes kielégíteni legalább két nőstényt. Mint az ember?

De hát válaszolnom kellett: – A nősténynek megették a hímet.

Valóban felkutattuk a tartályt. Még a padlót is megnéztük, nem e ugrott ki a vízből. A mamák boldogan forgolódtak, ha beszélni tudtak volna, elpletykálták volna, mit ettek reggelire. Megették a férjüket.

De legnagyobb meglepetésünkre, pár napra rá hím nélkül, újból megjelentek a kis halacszkák. A halkutatás meghozta erre is a választ. Az elevenszülő halak, több terhességet kapnak egyszerre. Így tényleg az ő felfogásuk szerint nincs szükség többé hímrre. Továbbá a hallogika azt is diktálja, hogy az újszülöttek között biztos akad új hím. Addig az előbbi terhesség fent tartja a nemzedéket. Még egyszer szeretném hangsúlyozni, hogy ez csak halaknál történik meg. A kétlábúak között bonyolultabb, és leginkább hosszasan tartóbb viszony szükségeltetik. Már amennyiben együtt akarják felnevelni a porontyokat.

Bár erre mostanában egyre kevesebb példát látni, pedig ha jól tudom a kannibalizmus nem jött divatba. Még ezen a távoli földrészen sem.

GYŰJTŐ vásárol
régii I.W.C-Schaffhausen,
Patek Philippe karórákat és
más stopperes svájci
karórákat, régi
magyar könyveket és
régiségeket,
ami Magyarországgal
kapcsolatos.
Tel. szám:
054/584-2310

Egervári Vera CHANUKA EST ÉS SZEGÁLI SIMON ELŐADÁSA NETANJÁN, A BNÉ BRIT LÖW IMMANUEL PÁHOLYÁBAN

Netanján, a Margoa Hotelben Káin Ági üdvözölte a tagságot és a vendégekként jelenlévő tel-avivi központi és netanjai ivrit páholyok Bné Brit képviselőit. Ezután az elnöknő unokáinak részvételével és Grünfeld Slomo kántor gyertyagyújtásával, szép chanukai dalaival kezdődött az este. Káin Ági leánya, a gyermekek édesanyja, gitárral kísérelte a dalokat. Sok-sok kilométert utazott azért, hogy színesítse a tagság ünnepi estéjét.

Ezt követte Szegáli Simon előadása, aki történelmi utazás keretében világította meg a chanuka csodálatos fényeit. Kitért a frigláda történetére is, és humoros megvilágításban adta elő, hogy miért a zsidóság lett a kiválasztott nép az összes nép közül. Többek

között a frigláda sorsát követve az Első és Második Szentély lerombolásáról, a frigláda őrzéséről is szó esett. Ezzel kapcsolatban még megemlítette, hogy a harcok során a filiszteusok kezébe került frigláda hogyan került vissza a zsidósághoz. Közben a zsidó nép történelmével kapcsolatos kérdéseket is feltett a hallgatóságnak. Válaszaival Jacqson Biton Livia professzor asszony vitte el a pálmát.

Az estét Leöb Akiva titkár zárta, aki köszönetet mondott a közreműködőknek a szép, ünnepi estéért, Szigáli Simon előadónak a tartalmas, humorral átszótt előadásáért, és a Margoa Hotelben Skreck Mikinek az elfogyasztott, finom chanukai fánkokért.

2015. december 22-én, kedden d.u. 5 órakor Grünbaum Cvi (Gyuri) testvérünk – aki néhány héttel ezelőtt tért vissza Kínából – tart vetített képes előadást „Kína egy turista szemével” címmel, amit nagy érdeklődéssel várunk.

A tárgyak üzenete, története

Darvas István rabbi és Toronyi Zsuzsa, a Zsidó Múzeum vezetője a hetiszakasz kapcsán beszéltek a tárgyakról, melyeket érdemes újra megtalálni.

– Mi a mostani hetiszakasz?

Darvas István: Vájjágás hetiszakaszát olvassuk a héten, aminek a legismertebb része rögtön az elején található, ez pedig Jehuda védőbeszéde.

– Mit lehet tudni erről?

– D. I.: Ez egy az érzelmekre, a gondolatokra is ható nagyon szép beszéd, ezektől a hetiszakasz egésze sem mentes. Példának okáért ebben a szidrában derül ki Jákob számára, hogy a fia, József él. Akkor, amikor nem fiatalember és évtizedekig távol vannak egymástól, ugye Jákob ezen időszak alatt a fiát halottnak gondolja, elképzelhetjük milyen komoly megrázkódtatást jelentett számára, hogy a legkedvesebb fia továbbra is életben van. A rabbinikus irodalomból azt tudjuk, a lehető legfinomabb módon próbálták vele közölni ezt az igazságot, hiszen ennek a befogadása nem egyszerű. Annak ellenére, hogy mindent megtettek, Jákob – és természetes reakció – először nem hitte el, hogy mindaz igaz, amit mondanak neki. Akkor meglátta, mit is küldött az a rejtélyes idegen, akiről még nem hitte el, hogy ő József. Meglátott néhány szekeret, akkor hitte el, a fia él.

– Mi köze van a szekereknek ehhez a változáshoz?

– D. I.: Héberül agalotnak mondják a szekereket, ezek nem véletlenül voltak a József által küldött tárgyak között, ez egy utalás volt. Azt mondja a rabbinikus irodalom egyik gyöngyszeme, amikor évtizedekkel előtte elváltak egymástól, akkor egy olyan témával foglalkoztak, amit héberül eglá árufának mondunk. E két szó, az agalot és az eglá játéka arra készítette a Midrás bölcsseit, hogy úgy véljék, itt nem más történet, mint az, József ezen a módon üzent az apjának, bármennyire is meglepő, mégis életben van. Lehet azt is látni, egy-egy tárgy mögött milyen óriási történetek nyílnak meg.

– A megtalált tárgyakról ki más tudhatna többet mondani, mint Toronyi Zsuzsa.

– Toronyi Zsuzsa: Most egy tórávértről beszélnek, nem csak egy megtalált tárgyról, aminek története van, hanem egy visszatértről. Tudni kell a tórávértről,

hogy ez csak a XVI. század legvégén alakul ki, arról nincsen emlék, hogy előtte használtak volna ilyen tárgyakat. A funkciója az, hogy jelezze, melyik Tóratekerccsen függ, azaz melyik hetiszakaszig van betekerve az adott tekercs. Ez segített abban, hogy ne kelljen keressélni, ez tulajdonképpen egy címke. A vértéknek kialakult egy ikonográfai szép motívuma, a kettős kőtábla szerepel mindegyikben, a Szentély előtt álló oszlopokkal, rajtuk oroszlánokkal. Tartozik hozzá még egy korona is, ami sok esetben a Habsburg uralkodók koronájára hasonlít. Azt a tórávértert, amiről beszéltek, egy korabeli menő ötvösmester, Cseh Pál készítette 1858-ban. Ekkor már majdnem kész volt a Dohány utcai zsinagóga, kezdődött annak a berendezése. Elég sok judaikat ismerünk abból az időszakból, nyilvánvaló, hogy a nagyszinagóga felépítése a pesti ötvösöket is megdolgoztatta. Az említett vért esetében arra számítottak, hogy majd valaki kifizeti, az adományozó nevét is feltüntetve. Ám ezen nincsen, de feltételezzük, hogy ezt is valaki a nagy zsinagógának ajándékozhatta, hogy ezzel jelöljék meg az egyik Tórárt.

– A múzeumban szerencsére nagyon sok ilyen judaika van, de az is érdekelne, hogy ezek mennyire régiek, azaz, 1945 után készültek-e ilyenek.

– T. Zs.: Egyetlen ilyenről tudok, ami megrendelésre készült, ez a Szim Sálom közösségnek a vértje, ami ezüsttel és kék üveggel készült, de a hagyományos pesti közösségekben nem készítettek ilyeneket, hiszen megvannak régiek. Másrészt pedig már az 1900-as évek elején is azt mondták, ez nem egy praktikus tárgy, vág a széle, nem könnyű megfogni így a Tórárt, ízléstelen, csak lóg, semmi szükség nincsen rá, vannak köztük nagyobb, 40-50 centisek is. Ennek a súlya, ha hozzátesszük a Tóratekercs súlyát is, sok, ami nagyon megnehezítheti azok dolgát, akik körbeviszik a Tórárt.

– Ám arról is beszélt, hogy ez egy visszatérő tárgy.

– T. Zs.: Igen, tudniillik ez a tárgy nem 1858-ban, nem 1910-ben, nem a harmincas években került ide, amikor a pesti közösség valamennyi díszes tárgyát odaajándékozta a múzeumnak, hanem 1946-ban. Mégpedig azért, mert a múzeum akkori igazgatója Grünwald Fülöp, aki egyébként az 1931-es nagy nyi-

tástól egészen az élete végéig a múzeumban dolgozott, a legáldozatosabb kurátora volt az intézménynek, kapott egy fülest. Ez arról szólt, hogy a vért valahol a városban van a bizományinál. Megtalálta, visszavásárolta a zsidó közösség számára. Ez a vért a háború alatt, az azt követő kaotikus időszakban kikerült a közösségtől, de megtalálta végül a helyét, ez a tárgy nem való máshova, mint egy közösségbe vagy a múzeumba. Ez nem egy egyéni szertartási tárgy, ez egy közösségi tárgy. Fontos, hogy elmeséljük azt a nagyon sokrétű jelentést, ami a tárgy átélte, legyen szó az 1859-es keletkezéstől, de akár a visszavásárlásáról is. Grünwald igazgatónak fel kellett ismerni, hogy ez megvan még, nem tűnt el, mint a szidrában József, életben van.

Köszönöm a beszélgetést.

Breuer Péter

Halmos Sándor Férfi és nő

Feleségemre nézek. Más mint én, mégis egy velem. Második énem, mégis az, aki én nem vagyok. Becézem, mintha kislányom volna. Gyöngédségre, bátorításra vár. Én meg gondjaim viszem elé. Megnyugtató, lelkesítő. Két világ, mégis egy lét vagyunk. Ha szól, szavával én is felelek. Gondolatom belőle is fakad. Mikor egymásra nézünk, elszakad a szemünk a láthatótól, a körülhatárolhatótól. Időtlen, testetlen ez a pillanat. Részesedés az „egyetlenből”.

Férfi és nő különbsége és egysége így jelenik meg előttem, mint élmény, mint tapasztalat.

Életem egyik alkotóeleme ez. Ennek az élménynak szálait bontom szét, de már az általános síkján.

Férfi és nő különbsége, egymás felé fordulása, egymáshoz rendelődése az emberi létnek talán legszínesebb, árnyalatokban leggazdagabb vonása. Fellobbanó és örök szerelem, hűség és hűtlenség, szenvedély és átszellemülés, gyönyör és kín, aggodás és féltékenység, gyöngédség és gyűlölet, felemelkedés és elembertelenedés, erény és bűn, béke és harc forrása a történelemben végig. Költészet és művészet ihletője, az emberiség tovább növekedésének hajtóereje. Összetett, sokrétű valóság.

A biológia szemével kell először vizsgálunk nő és férfi sokszínű viszonyát. A nemi sajátságok alapvető élettani különbségek kiváltói és hordozói. A szexuali-

tás, a nemiség, amelynek gyökerei visszanyúlnak az ember előtti korba, az egyik legerősebb hatóerő. Nem mondhatjuk, hogy az embernél kimerülne a fajfenntartás szolgálatában.

Az élet szinte minden mozzanatára kisugárzik. A gyermekből a serdülőkor éveiben fiatal férfit és női formát, megszabja a felnőtt ember számos vonását, sokban hozzájárul a boldogsághoz is, elkíséri a változás éveit át, az öregkor fáizásáig.

A két nem szexualitása részben ellentétes, részben kiegészíti egymást. A szembeállítás nem feltétlen érvényű, vannak különleges esetek, amikor átfedések, kettősségek jelentkeznek. De a népesség nagy átlagában világos határvonal van a nemek között. A férfi már fiziológiai felépítésében is erősebb, a nő biológiai alkata az anyaság felé mutat.

Ugyanilyen szembevetendő a két nem egymáshoz való rendeltsége, egymást kölcsönösen kiegészítő szerepe, amely nemcsak a nemi életben, de az élet minden területén érvényre jut. A statisztikai mutatók a férfi és nő egyenlő arányát mutatják, de hányadosát mindig rontották a háborúk.

A férfi és nő közti különbség és egység azonban nemcsak élettani, hanem lélektani tény is. Ezen a területen még több a kettősség. Nehéz előítélet nélkül kiválasztani a tisztán férfi és női tulajdonságokat. A

pszichológia arról is szól, hogy rejtetten mindenkiben jelen vannak a másik nem lelki sajátsága is. Az élet az árnyalatok vég nélküli sorozatát mutatja fel a „papucs férj” típusától a „kardos menyecskeig”. A nemiségben belül munkálódó kétféle arány adja egy-egy személyiség arculatát lélektani szempontból.

Változik a nő és férfi szerepe a családon belül, s az egyes munkakörökben való részvétel tekintetében is. Óvakodni kell a végletektől. Az egyik az lenne, ha régebbi korok családi vagy társadalmi berendezkedését kiáltanánk ki egyetemes érvényűnek. Csak helyeselni lehet a női egyenjogúsításra való törekvést, hogy betöltsenek egy-egy régebben vitatott hivatást. De azt is kerülni kell, hogy a férfi nővé váljon, a nő férfissá. Egyiknek sem szabad feladni jellegét, sajátos értékeit, amelyet élettani és társadalmi előzmények alakítottak ki. Sőt, meg is kell őrizni ezeket az értékeket, így a nőknek az anyaság legtermészetesebb szerepét, pszichológiai sajátságait, finomságukat, fogékonyságukat, gondosságukat, szépérzéküket. Ezt kamatoztathatják hivatásukban, de el nem veszíthetik. De a férfi sem vét az egyenjogúság ellen, ha biztonságot adó támasza marad a családnak, vagy ha kemény, becsületos munkában mutatja meg erejét.

(Folytatása következik.)

Sós Csaba György Az élet szerelme

Dr. Vidor György és felesége Löwy Magdi a Soá túlélői, betöltötték 93. és 90. életévüket. Régi, kedves, szeretett barátaimmal beszélgetek az életükről az otthonukban, Pécsen, 2015. december elején, hanuka lobogó fényű ünnepe előtt.

– *Hogyan ismerkedtetek meg, hiszen Gyuri Bonyhádon élt, Magdi pedig Kalocsán, illetve Sükösdön?*

Magdi: 8-10 éves koromban többször is Bonyhádon üdültem Löbl Antal nagybácsimmal. Gyurkának két kislány testvére volt és pont szemben laktak velünk. Hát átjártam a lányokhoz, és volt ott egy fiú is, a Gyurka. Én '44-ben a Kalocsa melletti Sükösdön éltem apám új családjával. Szegény édesanyám 9 éves koromban meghalt. Korábban befogadtunk egy lengyel menekült zsidó nagymamát az unokájával. A német megszálláskor azt mondták nekünk: – Meneküljtek! Mi pedig azt válaszoltuk: – Miért? Ez Magyarország. Itt nem történhet meg az, ami nálatok! – Gyurkával aztán már csak a deportálás után találkoztam újra, Bonyhádon.

Magdit Szegedről deportálták 1944. június végén. '45. május első napjaiban az Auschwitz melletti Altenburg fegyvergyárából, azaz a táborból az SS-katonák sorstársaival együtt elindították a közeli erdő felé. Aztán csak azt vették észre, hogy az öregek egyre fogatkoznak, majd amerikai katonák jelennek meg. Magdi az OMZSA/ Országos Magyar Zsidó Segítő Akció/ által küldött busszal érkezett Pestre. A Bethlen téren, a DEGOB/ Deportáltak Gondozó Bizottsága/ 1945. júliustól októberig 5 alkalommal megjelentette a „Hírek az elhurcoltakról” névsorait. Magdi a központ falai előtt állt, és kereste családtagjait. Gabonakereskedő édesapját a munkaszolgálatból Dachauban hurcolták, ahonnan nem tért vissza, csak a zsebében őrzött újságvágást hozta haza egy fogolytárs. Magdi ma is őrzi a szakadozott újságdarabkákat, rajta Horthy kormányzó 1944. október 15-i proklamációjával a fegyverszünetről és a háborúból való kilépésről. Magdi hát kereste a nevelőanyját, és több mint negyven családtagját. Hiába. Később kiderült, hogy rajta kívül csak két nagybácsi élte túl a soát.

Gyurka (Magdi így szólítja párját, mint gyermekkorukban) a munkaszolgálatot, a nyilas erőszak tombolását, fertőző betegséggel a budai XI. számú helyőrségi honvédkórházat és a pesti gettót túlélve 1945. március 8-n érkezett haza Bonyhádra. A Vidor családból rajta kívül senki nem jött vissza. (Akkor a túlélő zsidók ezt a kifejezést használták. Ugyanis senki nem tudta kimondani, hogy szeretteik meghaltak, hogy kivégezték, meggyilkolták, elgázosították és elégették őket.) Teljesen egyedül maradt. Nem jött vissza nagyapja és nagyanyja, dr. Berde Mózes, Bonyhád községi orvosa és felesége Kohn Fanni, édesapja és édesanyja, dr. Vidor Leó ügyvéd és felesége, Berde Margit, valamint testvérei, az akkor 21 éves Marianna és a 18 éves Judit.

– *Elmeséltétek kegyetlen élményeiteket később a családtagoknak? Azt tapasztalom, hogy a legtöbb túlélő hosszú ideig, vagy akár örökre hallgat az átéltekről.*

Gyuri: – Mi sem beszéltünk. Valami gátolás egyszerűen megakadályozott. Később aztán készültek velünk emlékezések, filmek, én például a barátom, Blau László kérésére röviden megírtam a történetemet. Úgyhogy a család, a gyerekek, az unokánk kérdés nélkül is tud mindent. Egyébként ők sem mertek kérdezni soha. Félték, hogy felzaklatnak bennünket.

– *Most volna erőitek valamit elmesélni?*

Magdi: Csak egyet. Számomra talán a legnehezebbet, pedig sok minden történt velem. Az esti számlálásokkor ötös sorokban kellett állnunk az udvaron, ami egy kis magaslaton volt. Innen ki lehetett látni a szöges drótkerítésen túl, el a közeli, sötétedő erdőig, az erdő szélén lévő házakig. Mi álltunk, a házakban pedig egymás után gyulladtak fel a lámpák. Elképzeltem, ahogy a családok a vacsora asztalhoz ülnek, és eszembe jutott az otthonom, és a családom. Vajon hol lehetnek? Ez volt nekem a legnehezebb, minden este.

Gyuri: Én két dolgot említek röviden. A családom 1944. május 12.-n vonult be a bonyhádi gettóba. Nekem május 15.-én kellett munkaszolgálatra jelentkezni Jászberényben, ekkor láttam a szeretteimet utoljára. Május 28-tól leveleztünk nyílt postai levelezőlapokon. A cenzúra mindent ellenőrzött, úgyhogy nem írhattunk részletesen a körülményeinkről. Minden lapot megőriztem. 1944. július 5.-n kaptam az utolsó levelet Pécsről. A család minden tagja aláírta. Így kezdődik: „Édes Gyurkám, még itt vagyunk, úgy hírlík, hogy holnap tovább megyünk. Margit néniékel fogjuk majd a címünket közölni...” Kaptam még egy levelet ezután. Bonyhád, 1944. július 5. postabélyegzővel visszajött a családomnak írott levelem, rajta a megjegyzés: „Elköltöztött”. (A bonyhádi gettó foglyait 1944. július 2.-n szállították Pécsre, július 6.-n indult a deportáló szerelvény Auschwitzba és július 9.-n délelőtt megérkezett. Néhány órán belül valamennyi idős nő, férfi és gyermek a gázkamrák áldozatává vált.)

A másik dolog a budai honvédkórházban történt velem. 1944. október 20.-n fertőző difteritisszel, magyarul torokgyíkkal kerültem ebbe a kórházba, mint munkaszolgálatos. Nagyjából hat hét alatt meggyógyultam, de a kórház nem bocsátott el, csak december 24.-én, amikor az oroszok már körülvevették Budapestet. Akkor nem értettem, hogy miért tartottak ott. Negyvenkét évvel később megtudtam. A kórház orvosai, ápolói Kálló Ferenc tábori lelkész vezetésével több száz üldözöttet, zsidót és nem zsidót, hadiszökevénynt bűjtattak. Kálló esperest aztán a nyilasok kivégezték. A belgyógyászat és a fertőző osztály két orvosa és nővére megmenekült. El kell mondanom a nevüket: dr. Konrádi László orvos zászlós és dr. Leitner László orvos ezredes. A nővért csak Betti néven ismertük mi betegeket.

– *Hogyan kezdődött újra az élet Bonyhádon?*

Magdi: 1945. decemberében költöztem Bonyhádra, egyedül maradt Löbl nagybácsimhoz. Én vezettem a háztartást.

Gyuri: 1945. március 8-án este megérkeztem Bonyhádra, a volt lakóházunk azonban tele volt munkaszolgálatosokkal. Ők másnap elköltöztek. Azokban a napokban a németek a Drávánál ellentámadást kezdtek. Mi, a talán 50 visszatért zsidó jiddisül tanakodtunk – „Zoll ma gain, zoll ma nist gain?” – Menjünk, vagy ne menjünk? – Szerencsére a német támadás kifulladás. Aztán apródonként berendeztem a csaknem üresre kifosztott házunkat. Ezt a szekrényt – mutat a beszélgetésünk helyszínén álló szép, intarziás találóra –, illetve az egész szobaberendezést vidéken találtam meg, és lementem érte egy lovas kocsival. Aki elvitte, szó nélkül visszaadta. '45. decemberében, '46. februárjában Blau Laci barátommal tárgyaltuk, hogy házasságot kellene kötnünk. Megkérdeztem tőle, hogy mit szólna Magdihoz? Egyet ér-

tett a választásommal. Egy este Bonyhádon a József utcában sétáltunk Magdival, amikor megálltam, szembe fordultam vele és megkértem a kezét, így: – Magdi! Lépjünk frigyre!

Szó se róla, ez elég prózaian hangozhatott, de közel a lánykérés 70. évfordulója, és az azóta tartó együttélés már mindent elmond két ember szerelméről, egymás mély szeretetéről, eggyé válásáról. Ott és akkor a 21 éves lány azonban hirtelen meg sem tudott szólalni, aztán csak annyit mondott hal-kan: – Ezt Anti bácsival kell megbeszélnie.

A hivatalos eljegyzést 1946. áprilisában tartották. Gyurinak még be kellett fejeznie jogi tanulmányait. Úgy határoztak, hogy Magdi születésnapján, decemberben tartják az esküvőt. Gyuri Pesten készült a vizsgáira, amikor megkapta a meghívót a saját esküvőjére. Az utolsó vizsga után táviratot küldött Magdinak: „Szigorlat sikerült, meghívót megkaptam, megyek Gyuri”.

– *Milyen volt 1946-ban egy zsidó esküvő Bonyhádon?*

Magdi: Nekem volt egy sötét szoknyám és a Joint-tól kaptam egy kosztümkabátot. Ez elég különleges volt, mert perzsa gallér díszítette. Az üvegtörés egy darabkáját még ma is őröm. Ebédre dinstelt húst ettünk, ennek azóta is „esküvői dinstelt hús” a neve a családomban.

Gyuri: Kettős ünnep volt aznap, Magdi születésnapja és az esküvőnk. Délelőtt a polgári esküvőt tartottuk meg a községházán, Blau Laci és Eisner János hitközségi vezető barátaim voltak a tanúk. Érdekes, hogy később mindkettő megírta a bonyhádi zsidók történetét, egyikük New Yorkban, a másikuk Tel-Avivban. Az egyházi esküvőnk déli egy órakor volt a zsinagógában. A menet Bárány Ernő túlélő barátom házából indult. Ő nagyon közismert volt Bonyhádon. A háború előtt sok nagyszabású helyi színházi előadást rendezett zsidó és keresztény szereplővel, és a visszatérése után folytatta ezt. Az esküvői szertartás a zsidó hagyományoknak teljesen megfelelt, csak a chüpe nem az udvaron, hanem a zsinagógában volt. Az eleganciánk nem volt olyan nagy, mint a boldogságunk. Rajtam apám öltönye és kabátja volt, amit a szomszéd, Ritzl asztalos családja őrzött meg számomra. Sokan voltak, sokan kívántak minden jót. Szinte minden visszajött zsidó és nagyon sok bonyhádi keresztény. (A Vidor család ismert és közkedvelt volt Bonyhádon. A nagyapa sok-sok bonyhádi embert meggyógyított. Az apa közéleti lapot szerkesztett ügyvédi praxisa mellett. Az anya gyönyörű énekhangjával a kulturális összejövetelek állandó szereplője volt. Házassága révén a tágabb családhoz tartozott Rosenthal Tóbiás tudós rabbi is, aki Kossuth halála alkalmából a bonyhádi zsinagógában csodálatos, hazaszeretettől izzó beszédet mondott.)

– *Nehéz idők voltak azok, a háború után. Hogyan tudtatok munkához jutni?*

Magdi: Hirschfeld Jóska újra indította a családi nagykereskedésüket, ő adott nekem munkát. Az egész nagy Hirschfeld családból csak ő jött vissza egyedül.

Gyuri: 1947. márciusában cum laude minősítéssel befejeztem a jogi egyetemet, és doktorrá avattak. Az Elhagyott Javak Kormánybizottsága helyi irodájában kezdtem dolgozni. Majd elszámolásokat végeztem egy fakeskeredőnek, tevékenykedtem a kereskedők szövetségében, dolgoztam egy ügyvéd mellett. 1949-ben az ügyvédség már osztályidegen foglalkozásnak számított, így aztán az olajgyárban lettem az adminisztráció vezetője. Önmagamot vezettem, mert nem voltunk többen az irodán. Amikor kitudódott a jogi végzettségem, hát mellékesen a jogi ügyeket is rám bízták. Talán 49-ben hívtak a kommunista párt bonyhádi bizottságára, ahol egy országgyűlési képviselő elvtársnő „rábeszél”, hogy ajándékozzam el az örökölt bérházamat a Földműves Szövetkezetnek. Ezt én „önként dalolva” meg is tettem.

MAGAZIN

– Most, hogy említetted a kommunista pártot, Te párttag voltál?

Gyuri: Igen, de a szociáldemokrata párt tagja, 1945 márciusától. Eszembe jut egy fájdalmas emlék. A 45-ös választások előtt jártuk a választókat adatfelvételekre. Az egyik lakásban láttam egy függőnyt. A tulesz jellegzetes, csíkos anyagából készítették. Nagyon rossz érzés volt. 46-tól közreműködtem színházi előadások, koncertek megrendezésében a magánalkalmazottak szabad szakszervezetében. Aztán 1948-ban a Szociáldemokrata Párt nem egészen önszántából beleolvadt a kommunista pártba és az új pártból, az MDP-ből mint „háztulajdonos, úri gyereket”, azonnal kizártak. Ahogy már említettem, a háztulajdonosi kérdésemet is rövidesen megoldották. Az úri gyerek, – akinek azért megmaradtam – azután 1949. december 21-én az olajgyárban munkával ünnepelte Sztálin 70. születésnapját. Azzal az órával kellett jelenteni Budapestre a termelési eredményeket. Óránként mentek a táviratok az egész ország valamennyi üzeméből. Volt dolguk aznap a postásoknak.

– Még nem beszéltünk arról, hogy mi maradt az egykor igen nagy bonyhádi zsidó hitközségből?

Gyuri: A mi családunk neológ volt. Voltunk négyszázan, maradtunk talán ötvenen, de megindítottuk a hitközségi életet. Első időkben vendég rabbikkal, aztán dr. Blum Béla rabbi leköltözött hozzánk a családjával. Ő később Santiago de Chilében lett főrabbi. Régi kántorunk túlélőként visszatért. (Négy gyermeke és a felesége nem jött vissza.) A családi hagyományoknak megfelelően a kezdetektől bekapcsolódtam a hitközségi munkába. Annak idején édesapám a zsidó iskolaszék elnöke, édesanyám pedig a nőegylet elnöke volt. Én hitközségi ellenőr, majd pénztáros voltam. 1947. december 21-én sikerült felállítanunk a temetőben a holokauszt bonyhádi áldozatainak emlékművét.

– Mikor és hogyan kerültetek Pécsre?

Gyuri: 1950-ben megszünt Bonyhádon az olajgyár és Pécsre helyeztek. Ekkor költöztünk ide. 12 évig élünk aztán társbérletben. A lakószobánkon kívül minden más helység közös volt, de szerencsére nagyon jól tudtunk együtt élni a társbérlettel.

Magdi: Minden vonatkozásban új élet kezdődött számunkra Pécsen. Akkor augusztusban én már hat hónapra terhes voltam, de szerencsére jól viseltem. Egyébként sem vagyok egy panaszkodós. Most sem, csak egy kicsit nehezen és ferdén megyek, mert a csigolyám eltörött, de ezzel együtt kell élni. Szóval 1950. november 10-én, emlékszem éppen a péntek esti istentisztelet után indultunk haza a zsinagógából, amikor mondtam Gyurkának: „valamit érzek a kis jövevényel kapcsolatban”. Szombat hajnalban aztán a kórházban megérkezett a kisfiúnk, Laci.

Gyuri: Küldtem egy virágkosarat Magdikámnak. Ma is emlékszem, ezt írtam a kártyára: „Drágáim! Az Úr isten áldása legyen mindnyájunkon, ezt kívánom szívből Gyurka-Apuka.” Én a Vegyi Anyag Kereskedelmi Vállalatnál dolgoztam, elismertek, még a minisztériumba is fel akartak helyezni, de hát lakás nem volt, így ebből nem lett semmi.

– Hogyan folyt tovább az életetek hármasban?

Magdi: Igazából négyesben. Ugyanis magunkhoz vettük Gyurka nagyanyjának húgát, Terka nénit. Hatvanhét éves volt és ki akarták telepíteni Szabolcs megyébe, egy tanyára.

– De hát miért? Ő is zsidó volt, vagy nem?

Magdi: Hát persze. De az volt a bűne, hogy a háború előtt együtt lakott a testvérelével, aki akkor egy bankfiókot vezetett. Ezek voltak a legkeményebb Rákosi évek.

Gyuri: Szegény Terka néni a férjével és a fiával az Anschlussig Bécsben élt, akkor visszaköltöztek Pestre. 1944 novemberében kapta az utolsó levelezőlapot munkaszolgálatos fiától. Még ugyanabban a hónapban a férje elment, hogy szobát keressen egy csillagos házban, mert a lakásukból menniük kellett. Az utcákon nyilasok őrzöngtek, Illés bácsi nem tért vissza. Terka néni egyedül maradt, és a pesti gettóban sikerült életben maradnia. A Rákosi kitelepítéstől úgy menekült meg, hogy felelősséget vállaltunk, hogy befogadjuk idős kora és betegsége

miatt. Úgy engedélyezték a befogadást, hogy 1953-ig nem utazhatott sehova.

Magdi: Gyurkát 1952-ben két hónapra behívták katonai kiképzésre. A két hónap alatt harminc levelet írtunk egymásnak. Ő harmincat nekem, én harmincat neki. Így mindent tudott Lacika fejlődéséről. Ezeket a leveleket is megőriztük. Nagy társasági életet nem éltünk. Az igazság, hogy egymással éreztük magunkat a legjobban, és ez ma is így van. Akkor Schweitzer Jóska volt itt Pécsen a rabbi. Tőle kaptam a hitközségnél egy félnapos állást, amikor átköltöztünk. A két család nagyon jó barátságba került, össze is jártunk. Mind a mai napig tart a barátságunk csak hát már szegény Jóska nélkül, nyugodjék békében.

– 1956 a magyar zsidók életében ismét nagy megrázkódtatást hozott. Veletek mi történt?

Gyuri: Október 23-án, a forradalom kitörésének napján éppen Pesten voltam egy jogi ügyben. Csak 25-én, délután jutottam haza. A 200 kilométeres utat 10 óra alatt tudtuk csak megtenni. Magdikám félelmében 3 napig egy falatot sem evett. Aztán a vállalatnál, mivel aktívan dolgoztam a szakszervezetben, engem akartak a dolgozók megválasztani a munkástanács elnökének, de csak tagságot vállaltam a tanácsban.

– Egy nagy vihar mindig felkavarja a vizeket, így aztán felszínre kerül a szenny is. Féltek?

Magdi: Csak tizenkét év telt el '44 óta. És újra történetek rossz dolgok. Zsidó családok fogták menekülőre, sok-sok ismerősünk, közöttük jó barátaink. 1957 elején kivándorló útlevelemmel Anti nagybácsim is kivándorolt a családjával. Izraelben telepedtek le.

Gyuri: A legjobb barátom, Blau Laci is elment, családotól. Hívtok minket is. Nehéz szívvel döntöttünk. Egy kissé késve érkeztünk Bonyhádra, a külön busz már tele volt menekülővel, amikor láttam, hogy rendőrök sétálnak a buszhoz. Ijedtünkben visszafordultunk, így maradtunk itthon. Laci barátom aztán később mégis nekivágott. Azóta is New Yorkban él, az egyik unokája pedig Izraelben.

– Ti jártatok már Izraelben?

Magdi: Szerencsére már 1965-ben ki tudtam menni a kisfiammal Anti nagybácsimhoz, majd Gyurkával 84-ben, aztán '92-ben az egész, hattagú család együtt ünnepelte Anti 85. születésnapját Meronban. Felejtetelen élményünk. Egyébként Zwecher/Löbl/Judit unokatestvérem a cfáti magyar zsidó múzeum önkéntes munkatársa. Emléktárgyainkból adományoztunk a múzeumnak, amiért köszönetet is kaptunk tőlük. Adtunk például egy szép, péntek esti barhesz takarót, de ezen kívül még elég sok mindent. A múzeum küldött nekünk egy vastag dossziét, melyben a mi adományainkat is felsorolták.

Milyen érzés Izrael földjére lépni?

Gyuri: Egészen különleges. Rendkívül felemelő és megható.

– Meg kell kérdeznem: éreztétek-e hátrányát a zsidóságotoknak, ért-e benneteket atrocitás '45 után újra kezdett életetekben, Magyarországon?

Gyuri: Mindkettőnk nevében kijelenthetem, hogy nem. Közvetlenül a háború után rendkívül segítőkészek voltak az emberek, sokszor úgy éreztem, lelki-furdalás lehet ennek az oka. A közvetlen szomszédunk, mint ahogyan említettem, megőrzött számomra dolgokat, ruhaneműt. Olyan család hívott meg vasárnapi ebédre, akikkel korábban nem is volt kapcsolat. Itt Pécsen, a társasházunk közös ügyeit intéző gyűléseket miattunk iránti tiszteletből soha nem tették péntek estére, vagy szombatra. Zsidóságotunkat minden ismerősünk, munkatársunk tudta, elfogadta. Ez egyszerűen nem volt téma, nekünk sem. Zsidók vagyunk és magyarok, magyar zsidók. Valamikor a '40-es években Berde Mózes nagyapámat megállították az utcán: Mondja bátyám, maga székel? Már a neve után kérdezem. Orvos nagyapám kihúzta magát, úgy felelt: – Nem, én magyar zsidó vagyok, aki büszke a zsidóságára!

Magdi: Természetesen mi is érzékeljük az újabb jobban hallható antiszemita hangokat. De mindig is igyekeztünk ez ellen tenni, különösen a fiatalok körében. Gyurka is és én is sokszor voltunk iskolákban, másutt is, és elmondtuk, hogy mi történt azokban a

sötét években. Filmek is készültek velünk. Egyszer egy iskolában egy cigány kislány panaszkodott nekem, hogy csúfolják. Mondtam neki, hogy vállalnia kell önmagát, és akkor becsülni fogják.

– Időben tegyünk egy ugrást. Mikor mentetek nyugdíjba?

Gyuri: Magdikám a fiatalabb, de egyszerre, egy napon vettünk búcsút a munkahelyeinktől 1982-ben, amiből mindkettőnknek több is volt az évek során. Én általában jogi munkát végeztem, Magdikám pedig adminisztrációkban dolgozott.

Magdi: Mi soha nem értettük azt, hogyan tud valaki unatkozni. Amíg még tudtunk, rendszeresen jártunk színházba, koncertekre, kiállításokra. Nyugdíjasként Gyurka vezette az angol klubot, közösen jártunk a szabadegyetemi előadásokra, csütörtökönként és vasárnap túráztunk a Mecsekben. Be is léptünk a nyugdíjas turista szakosztályba.

Gyuri: A túrázást annyira megszerettük, hogy évente átlag 50 túrán vettünk részt. '95-ben 66 túrát teljesítettünk, pedig akkor én már 73 éves voltam. Ezt nem dicsekvésként mondom, de azért büszke vagyok magunkra.

Magdi: Természetesen a heti programból soha nem hiányzott, hogy minden péntek este és szombaton elmentünk a zsinagógába, istentiszteletre. Egyetlen zsidó ünnepet sem hagytunk ki, soha.

Gyuri: Pécsen is folytattuk a családi hagyományt. A '80-as évektől a hitközség egyik előjárója, 4 évig pedig alelnöke voltam. Magdikám sokáig a női tagozatban tevékenykedett. Csak szerénységből hallgat. Mondj erről valamit, kérlek.

Magdi: Úgy tizenöt, tizenhatan voltunk, de az idő könnyörtelenül ritkított bennünket. Amikor aztán én is elmaradtam a mozgási nehézségeim miatt, már csak öten – hatan voltunk. Általában mi intéztük a kulturális rendezvényeket, az ünnepi összejöveteleket.

Gyuri: Azt is mondd el, hogy Te voltál a krónikás, és évtizedekig vezetted a közösség krónikáját.

Magdi: Igen, de aztán ezt is átadtam az utódoknak. – Ha már az utódoknál tartunk, mondanátok néhány szót az utódaitokról?

Magdi: Ahogy jöttem haza Auschwitzból, valami nagy-nagy üresség volt bennem. Semmi, de semmi örömet nem éreztem. Egyfolytában töprengtem. Azon, hogy túléltem mindezt, vajon büntetés-e, vagy jutalom. Ez nagyon sokáig gyötört. Ma már tudom, hogy jutalmul kaptam. Azok helyett is, akik nem jöttek vissza. Jutalom nekem Gyurka, Laci a fiam, Judit az unokám, az egész újra kezdett, nem könnyű, de kimondhatom, boldog életem.

Gyurka: Laci fiúnk jogász, Judit unokánk orvos. Hála a teremtőnek a fiunk, a menyünk Györgyi, az unokánk valamennyien mély érzésűek. Rendszeresen látogatnak bennünket, állandó a telefonkapcsolat Budapest és Pécs között. Nyaranta úgy intézik a szabadságukat, hogy a mártír emléknapon mellettünk legyenek. Mindenben számíthatunk rájuk. Figyelnek ránk, óvnak bennünket.

– Mi a titok? Még néhány nap és 69 éve éltek egymást óva, szeretve, becsülve. Soha nem veszekedtetek?

Gyuri: Unberufen, nem. Komolyan soha. Szeretjük egymást.

Magdi: Mi a titok? Megmondom. Soha nem szabad a másinak szemrehányást tenni, hogy ezt, vagy azt miért csináltad így, vagy úgy. Ami megtörtént, azon kár keseregni, az már a múlt. Mindig arra kell törekedni, arról kell beszélni, ha valami rosszul sikerült, hogyan javítsuk ki közösen. Mit kell tennünk, hogy a jövőben ne történjen meg ismét.

Írásom címét Jack Londontól kölcsönöztem. Gyuri és Magdi szerelme egymáséi és az életé. Azé az életé, mely majdnem mindent elvett tőlük, hogy aztán sokat adjon nekik. Azért ahogyan éltek, és élnek, ahogyan példát adnak a gyűlölet ellen, a szeretetből mindnyájunknak.

Isten éltesse őket együtt
bis hundert und zwanzig

SÜTÉS NÉLKÜL KÉSZÜLT ÉDESSÉGEK

Balázs Ibi ajánlásával

Mexikói kókuszos piskóta

Hozzávalók: 300g babapiskóta, 1 csomag csokoládépuding, 7 dl tej, 2 evőkanál kakaó, fél dl rum, 2 evőkanál cukor, 100g kókuszreszelék.

Elkészítés: A csokipudingot úgy készítjük el, ahogy ez a tasakon le van írva, azzal a különbséggel, hogy 7 dl tejet használunk és még 2 evőkanál cukrot, kevés rumot és 2 evőkanál kakaót is hozzáadunk. A babapiskótákat négy darabra törjük, és a folyékony csoki krémbe keverjük, majd egy tárla öntjük a masszát. Rászórjuk a kókuszreszeléket, és megvárjuk, amíg a piskóta magába szívja a krémet és megpuhul. Lehűtve tálaljuk.

Pudingos keksz

Hozzávalók: 3 dl tej, 4 evőkanál porcukor, 1 csomag főznicoládé ízű pudingpor, 1 evőkanál keserű kakaópor, 125g margarin, 1 nagy csomag háztartási keksz.

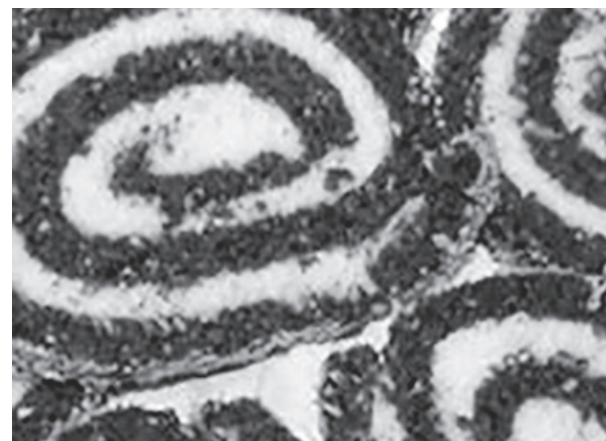
Elkészítés: Elkészítjük a krémet. Ehhez 2 dl tejet egy kis lábasba öntünk, beleszórjuk a porcukrot és felforraljuk. A pudingport és a kakaót, a maradék tejjel elkeverjük, majd lassan a forró tejbe csorgatjuk. Szünet nélkül kevergetve kis lángon addig főzzük, amíg sűrű pudingot nem kapunk. Ezután le vesszük a tűzről, a margarint jól elkeverjük benne, és megvárjuk, amíg langyosra hűl. Egy nagy, hosszukás tálcára kb. 40 cm hosszú alufólia darabot fektetünk. A kekszeket egyenként megkenjük a kakaós krémmel, és egymáshoz tapasztjuk őket, hogy rudat alkossanak. Ezt a keksz rudat az alufólia közepére fektetjük, és szorosan belete-

kerjük. Hűtőszekrénybe tesszük, és 1 napon át pihenni hagyjuk. Tálaláskor kicsomagoljuk, éles késsel ferdén, 1 cm vastag szeletekre vágjuk. Ne féljünk, nem fog szétesni, a krém összefogja.

Keksztekercs

Hozzávalók: 250g háztartási keksz, 150g porcukor, 100g vaj, 2 evőkanál kakaó, kb. 1 dl tej Krém: 150g margarin, 100g porcukor - habosra keverve

Elkészítés: A kekszet összetörjük vagy ledaráljuk, majd hozzáadjuk a cukrot, a vajat és a kakaót. Jól összekeverjük, és annyi tejet adunk hozzá, amennyit felvesz, (kb. 1 dl). Pihentessük 30 percig, utána porcukrozott gyűrődéskán kisodorjuk. A kinyújtott tekercsot megkenjük a margarinos krémmel, majd feltekerjük szorosan. Hűtőben alufóliába tekerve dermedésig hagyjuk, majd utána szeleteljük.

Kókuszgolyó

Hozzávalók: 250g háztartási keksz, 50g mazsola, 4 evőkanál méz, 1 evőkanál kakaópor, 50g vaj, 1 dl tej, 4-5 evőkanál baracklevjár, 2 evőkanál rum, 50g kókuszreszelék + a hempergetéshez: 150g kókuszreszelék.

Elkészítés: A kekszet ledaráljuk, hozzáadjuk a kakaóport, a kókuszreszeléket, a mazsolt. A mézet a tejjel felforrósítjuk, majd ráöntjük a kekszre. Elkeverjük a puha vajjal, kevés lekvárral, rummal és hűtőszekrénybe tesszük 1-2 órára. Ha a massa összeállt, nedves kézzel formáljunk belőle diónyi golyókat, és egyenként forgassuk meg őket kókuszreszelékben.

Ördögpirula

Hozzávalók: 150g porcukor, 150g finomra darált mandula, 80g mazsola, 50g étcsokoládé, 1 csomag vaníliás cukor, reszelt citromhéj, 1 tojásfehérje - a hempergetéshez: 100g csokoládés tortadarab.

Elkészítés: A porcukrot a finomra darált mandulával összekeverjük. Beleszórjuk az apróra vágott mazsolt, a vaníliás cukrot, a reszelt citromhéjat, azután beleszéljük a csokoládét, s végül a kemény habbá vert tojásfehérjét is beleforgatjuk. Lassú tűzön, állandóan kevergetve sűrű masszává olvasztjuk össze. Vizes kézzel meggyorónyi golyócskákat formálunk belőle és csokoládés tortadarabban meghempergetve tesszük tálra.

Fedezd fel a héber nyelvet!

Dűlőre jutottunk, egyenesbe jövünk

Okos emberek a vita, nézeteltérés végén dűlőre jutnak, kiegyeznek. A dűlőre jutást a héber nyelv egy bibliai szólással fejezi ki, amely így hangzik: „Bá el émek hásáve” (בא אל עמק השווה). Szó szerint: eljött a Sávó völgyébe. A szólás egy igehely, Mózes első könyvéből (14:17), ahol arról van szó, hogy Ábrahám – akkor még Ábrám – miután embereivel megverte az unokaöccsét, Lót elrabló Kadorlómer király seregét, ebben a völgyben találkozott a szövetséges Szodoma királyával, aki elé jött. A „bá” jelentése: jött, az el a magyar hoz-hez-höz rag megfelelője, az „émek” völgyet jelent.

Vagyis két vezető ember egymás elé ment, a kettejük között lévő semleges ponton találkoztak.

Aki viszont a vitát, a veszekedést szereti, könnyen lehet, hogy elment az esze. A mai héberben az ilyen emberről úgy tartják, hogy „járád min hápászim” (ירד מן הפסים) – szó szerint kisiklott a sínekből. A járád szó szerint: lement; a min a magyar ról-ről ragnak felel meg; a pászim a pász, vagyis csík, sáv szó többesszáma. A „pász” szó legismer-

tebb bibliai előfordulása József csíkos kötőse – „kutónet pászim”, amelyet apja, Jákob, azaz Izrael csináltatott neki. (Mózes első könyve, 37:3)

Ki szelet vet, vihart arat. Ezt a bölcsességet sok nyelv vette át a héber Bibliából, mivel a „Ki rúáh jizráu vöszufátá jikcoru” (כי רוח יזרעו וסופתה יקצורו) szólás szó szerint Hosea könyvéből (8:7) való. A „ki” jelentése: mert, mert hogy. A „rúách” – szél (de szellem is). A „jizráu” a „zoréá”, vet ige jövő idejű, többesszámú, harmadik személyű alakja, a „szufátá” a „szufá”, azaz vihar szóból származik, míg a „jikcuro” a „kácár”, azaz arat ige ugyancsak jövő idejű, többesszámú, harmadik személyű alakja.

Ereje teljében van, jó erőben van. A héber erre olyan mondást ismer, hogy „Kocho bömotnáv” (כוחו במותניו) – vagyis ereje a csípőjében (van). A „kocho” a kóách, vagyis erő szó egyes számú, harmadik személyű birtokos alakja, hímnemben; úgy is mondhatnánk, hogy „kóách selo”. A „bö” a magyar ban-ben ragnak felel meg, a „motno” a „moten”, azaz derék, csípő szó-

nak ugyancsak az egyes számú, harmadik birtokos személyű alakja, másképpen mondva „moten selo”.

Leesett a tantusz – mondjuk valakiről, ha rájött a dolog nyitjára. Nos, a tantusz – héberül ászimon (אסימון) már a technikatörténet lapjaira tartozik Magyarországon is, Izraelben is, a „bedobós” nyilvános telefonokkal együtt. A mai tizen- és huszonevesek meg sem értik a jelentését. De ugyanez a mondás a héberben is él: „Náfál lo (nőnemben: lá) háászimon” (נפל לו/לה האסימון). A „náfál” a „nofél ige múltidejű alakja, a „lo”, illetve „lá” jelentése: neki, a „há” a névelő, mint a magyarban az „a”, „az”.

Egyenesbe jött. Ezt a kedvező fordulatot a héber így fejezi ki: „Álá ál derech hámelech” (עלה על דרך המלך), vagyis szó szerint felment a király útjára. Az „álá” – nőnemben: „áltá” – felment. Az „ál” a magyar -ra, -re képző megfelelője. A „há” a névelő, míg a „melech” – király.

Halmos László
Héber nyelvtanítás: 052-3260834
izraelihirlevel@gmail.com

MŰSORAJÁNLÓ

December 17. csütörtök

TV1

15:30 Borralaló nélkül
16:00 Kihívások 2013
16:20 Álomvilág
16:30 Híradó gyerekeknek
17:34 Csillagok fénye
18:00 Este hatkor
18:30 Ízek
19:00 Rádás
19:58 Mabat
21:00 A forgatókönyvíró
21:30 A bába
22:25 A színpad mögött

22:45 CSI Las Vegas
23:30 Hírek

TV2

06:25 Szívárványreggel
09:05 Egészséges reggel
10:00 Barakkal főzünk
10:45 Mindenki szakács akar lenni
12:00 Együtt tanulunk
12:45 Páros vagy páratlan
13:15 Központi játszma
13:45 Kalóz kaland
14:00 Galileo
14:30 23 perc
15:00 Legjobb recept
15:20 Sütés-főzés
15:50 Egészséges reggel
16:45 Első kiadás
17:30 Média
18:00 Hatórás vendégünk
18:50 Sztárok
19:58 Hírek
21:00 Tények
22:15 Az éjszaka emberei
23:30 Az éjszaka hírei

DUNA TV

06:50 Hajnali gondolatok
07:00 Feketén-fehéren
08:00 Híradó
08:20 Slovenski utrinki
08:50 Alpok-Duna-Adria
09:20 A múlt fogságában
10:15 A kisvárosi doktor
11:05 Család-barát
12:20 Kövek és emberek
13:00 Híradó
13:50 Jamie családi karácsonya
14:15 Kivánságkosár
16:00 Feketén-fehéren
16:55 Rex felügyelő
17:45 Szerencse híradó
18:00 Ridikül

19:00 Híradó
19:40 Kisvárosi doktor
20:35 Maradj talpon!
21:35 Filofax, avagy a sors könyve
23:25 kult.hu
23:55 Örökség a jövőnek

December 18. péntek

TV1

15:00 Kérdezd a rabbit
15:30 9-2-9
16:30 Híradó gyerekeknek
16:57 Pénteken ötkor
18:00 Így történt
18:27 Egyetek velem
18:55 Szombat fogadás
19:25 Zöld ízek
19:58 Napló
21:30 Con Air - Fegyencjázat
22:25 Bujaság
23:50 Hírek

TV2

06:25 Szívárványreggel
10:00 Zárszámadás
10:30 Média
11:00 Izraeli hullámsáv
11:30 Egyéni pecsét
12:00 Ellenzék
12:30 Fiatalok úton
13:00 Jóhiszeműen
13:30 Arab nyelvű hírek
14:00 Hírek fiataloknak
14:30 Nyitott vonal
15:00 A házatok többet ér
16:05 Leon és Paula
18:00 101-es szoba
18:30 Átalakítás
19:30 Péntek esti stúdió
21:15 2016 Sztárja
22:53 Ramzor
23:50 Vicces szombat

DUNA TV

06:50 Hajnali gondolatok
07:00 Feketén-fehéren
08:00 Híradó
08:20 Életkerék
08:50 Öt kontinens
09:20 A múlt fogságában
10:10 A kisvárosi doktor
11:00 Család-barát
12:35 Kövek és emberek
13:00 Híradó
13:50 Jamie családi karácsonya
14:15 Kivánságkosár
16:15 Feketén-fehéren
17:05 Rex felügyelő
18:00 Ridikül
19:00 Híradó
19:40 Kisvárosi doktor
20:35 Felszállott a páva
22:50 Columbo

December 19. szombat

TV1

07:30 Gyermekműsorok

10:00 Csillagok fénye
10:25 Mélyvízben
11:00 Történetmesélők
12:00 Mabat seni
13:00 Izraeliz
14:00 Komolyzene
14:30 Kék-fehér hangok
15:15 Hatvan perc
16:00 Glóbusz
17:00 Hírek
17:30 Telecinema
18:00 A séf segítségével
18:55 Szombafogadás
19:25 Megható lelkek – Didi Menosi
20:00 Hírek
21:00 Világlátó
22:00 A zsidó otthon
22:30 Ben Gurion emlékei

TV2

06:00 Segítség, nem tudok főzni
06:50 A létező legfinomabb
07:30 Zeneiskola
11:30 Megható lelkek
12:00 Izrael felfedezése
12:30 A házatok többet ér
13:20 Sütés, főzés
13:50 Masterchef 5.
15:15 Noa szerint az élet
16:00 Átalakítás

17:00 Híradó
17:05 Világrend
18:05 Sajtóklub
19:15 Szombati vendégek
19:58 Híradó
21:00 Big Brother
22:45 Szombati vendégek
23:40 Péntek esti stúdió

DUNA TV

06:50 Hajnali gondolatok
06:55 Hazajáró
07:25 Világ-Nézet
08:00 Híradó
08:25 Család-barát
10:00 hanní és Nanni
11:30 Mesélő cégtáblák
12:00 Noé barátai
12:30 Térkép
13:00 Híradó
13:50 Ízörzők
14:25 Hazajáró
15:55 Magyar Krónika
15:25 Másfél millió lépés Magyarországon
16:00 Szeretettel Hollywoodból

16:35 Csempészek
18:00 Gasztroangyal
19:00 Híradó
19:40 Szerencse Szombat
20:40 Játék határok nélkül
22:00 Blue Jasmine

December 20. vasárnap

TV1

15:30 Borralaló nélkül
16:05 Állatmentés
16:32 Csillagok fénye
17:34 Gyerekhíradó
18:00 Este hatkor
18:30 Ízek
19:00 Rádás

19:58 Mábát
20:55 Kosárlabda
23:00 Törvény és rend
23:45 Híradó

TV2

06:20 A reggel világa
09:00 A nap hívása
11:00 Segev éttermei
11:30 A séf ajánlása
12:00 Ünneplés
12:30 Eicler Jákov
13:00 Tengeraltjáró
13:30 Biztos recept
13:45 Kalózkaland
14:00 Galileo
14:30 Kiváncsiskodók
15:00 Biztos recept
15:30 Túlélés 2015
16:45 Első kiadás
17:30 Rendet teszünk
18:00 Hatórás vendégünk...
18:50 Az este
19:58 Hírek
21:00 Túlélés 2015
23:15 Az este

DUNA TV

06:55 Vatikáni híradó
07:15 Így szól az úr!
07:25 A sokszínű vallás
07:35 Kérdések a Bibliában
08:00 Híradó
08:30 Család-barát
10:00 Isten kezében
10:25 Engedjétek hozzám
10:35 Ifjúsági vallási műsorok
10:50 Úton-útfélen
11:00 Református magazin
11:25 Katolikus krónika
12:00 Katolikus szentmise

13:00 Híradó
13:45 A világörökség kincsei
14:05 Elefántokkal suttogó
15:05 12 karácsonyi randi
16:35 Édes ellenfél
18:00 A muskétások
19:00 Híradó
19:40 Hogy volt?!

December 21. hétfő

TV1

15:30 Borralaló nélkül
16:05 Álomvilág
16:34 Híradó fiataloknak
17:34 Híradó fiataloknak
18:00 Este hatkor
18:30 Ízek
19:00 Rádás
19:58 Mábát
20:45 Futball
23:30 Hírek

TV2

06:20 A reggel világa
09:00 A nap hívása
11:00 Segev éttermei
11:30 A séf ajánlja
12:00 Ünneplés
12:30 Kneszet
13:00 Időn túl
13:30 Biztos recept
13:45 Kalózkaland
14:00 Galileo
14:30 Kiváncsiskodók

15:00 Biztos recept
15:30 Négy esküvő
16:45 Első kiadás
17:30 Rendet teszünk
18:00 Este hatkor
18:50 Az este
19:58 Hírek
21:00 A szerkesztőség
22:40 Elváltak
23:15 Az este
23:45 Az éjszaka hírei

DUNA TV

06:50 Hajnali gondolatok
07:00 Feketén-fehéren
08:00 Híradó
08:20 Roma Magazin
08:50 Domovina
09:20 A Nagy-hasadékölgy
10:15 Kisvárosi doktor
11:10 Család-barát

MŰSORAJÁNLÓ

12:35 Kövek és emberek
13:00 Híradó
13:50 Jamie családi karácsonya
14:15 Kívánságkosár
16:20 Feketén-fehéren
17:10 Rex felügyelő
18:00 Klímaváltozás + 5 fok
19:00 Híradó
19:45 Zsarulesen
21:45 Kékfény
22:45 Bosszú
23:35 Ön The Spot

December 22. kedd

TV1
15:30 Borralaló nélkül
16:05 Az állatok kérése
16:29 Híradó fiataloknak
16:55 Sagit
17:34 Híradó fiataloknak
18:00 Este hatkor
18:30 Ízek
19:00 Rádadás
19:58 Mábát
21:00 A hetvenes évek
21:45 Izraeliz
22:45 Szemtől szemben
23:30 Híradó

TV2

06:20 A reggel világa
09:00 A nap hívása
11:00 Segev éttermei
11:30 A séf ajánlja
12:00 Toker
13:00 Pénzügyek
13:30 Biztos recept
13:45 Kalózkaland
14:00 Galileo
14:30 Kíváncsiskodók
15:00 Túlélés 2015
16:45 Első kiadás
17:30 Rendet teszünk
18:00 Hatórás vendégünk
18:50 Az este
19:58 Hírek
21:00 Túlélés 2015
22:30 Az iskola
23:15 Az este
23:45 Az éjszaka hírei

DUNA TV

06:50 Hajnali gondolatok
07:00 Feketén-fehéren
08:00 Híradó
08:25 Srpski Ekran
08:50 Unser Bildschirm
09:20 A Nagy-hasadék völgy
10:20 A világörökség kincsei
10:40 Család-barát
12:35 Kövek és emberek
13:00 Híradó
13:40 Kult+
13:50 Jamie családi karácsonya
14:15 Kívánságkosár
16:20 Feketén-fehéren
17:10 Rex felügyelő

18:00 Gordon csodás karácsonya
19:00 Híradó
19:45 Zsarulesen
21:35 Önök kérték
22:35 Laura rejtélyei
23:25 Nagyok – portrésorozat

December 23. szerda

TV1
15:30 Borralaló nélkül
16:05 Nézzetek engem!
16:30 Híradó gyerekeknek
17:34 Híradó gyerekeknek
18:00 Este hatkor
18:30 Ízek
19:00 Rádadás
19:58 Mábát
21:00 Mábát seni
22:00 Hatvan perc
22:45 Éles kép
23:30 Híradó

TV2

06:25 Szívaványreggel
09:05 Egészséges reggel
10:00 Autóteszt
10:45 Mindenki szakács akar lenni
12:00 Együtt tanulunk
12:45 Harmadik olvasat
13:15 A politika világa
13:45 Kalózkaland
14:00 Galileo
14:30 Kíváncsiskodók
15:00 Sütés-főzés
15:50 Egészséges reggel
16:45 Első kiadás
17:30 Rendet teszünk
18:00 Hatórás vendégünk
18:50 Sztárok
19:58 Híradó
21:00 Big Brother
22:45 Éjszakai emberek
23:40 Az éjszaka hírei

DUNA TV

06:50 Hajnali gondolatok
07:00 Feketén-fehéren
08:00 Híradó
08:20 Horvát krónika
08:50 Ecranul Nostru
09:30 A Nagy-hasadék völgy
10:25 Család-barát
12:40 Kövek és emberek
13:00 Híradó
13:50 Jamie családi karácsonya
14:15 Kívánságkosár
16:20 Feketén-fehéren
17:10 Rex felügyelő
18:00 Gordon csodás karácsonya
19:00 Híradó
19:45 Télapu
21:35 Szabadság tér '89
22:20 Szerelem
23:55 Arany metszés

Csiszár Jenő a bölcsészettan mellett klasszikus zenét tanult, s tudását a könnyűzene világában is kamatoztatta. A médiamenedzser számos rádió és televízió létrehozásánál bábáskodott. Jelenleg a Duna Médiaszolgáltató Zrt. szórakoztató főszerkesztője, emellett a Magyarország, szeretlek! zöld csapatának csapatkapitánya.

Nagyon kedvelem azokat a műsorokat, amelyekből tanulhatok, az **Univerzum sorozat** amellet, hogy izgalmas és érdekes, szenzációsan is fényképezték. Egy-egy felvetésénél jó rácsodálkozni: jé, tényleg? A hétfői adásában a klímaváltozás kerül terítékre, a témaválasztás fontossága pedig önmagáért beszél (hétfő, Duna 18.00).

A MűpArt Classic az ünnep **közeledtével Bach: Karácsonyi oratóriumát** tűzte műsorára. Végzettségem nyomán minden zenét szívesen „fogyasztok”. Egy szívfájdalmam van: a késői időpont miatt a koncertet nem a fiaimmal tudom élvezni, de talán a nagy német zeneszerző monumentális alkotását másnap visszanezhetjük a médiaklikkről, vagy meghallgathatjuk CD-n (kedd, Duna 23.50).

A **Szabadságtér '89** egy olyan embert próbáló és érdekes korszakot elevenít föl, amelynek én is részese voltam; minden egyes pillanatát, nappalait és éjszakáit a saját bőrömmön tapasztaltam. Különösen izgalmas, ahogy Rákay Philip a rendszerváltás napjait feldolgozza, s a meghívott vendégek is milyen információkkal gazdagítják a korszakról, így saját életéről is az ismereteimet. A szerdai adás azért is rendkívüli, mert Makk Károly köszöntése is egyben, így a műsor után a neves rendező **Szerelem** című filmjét is bemutatják. A főszerepeket Töröcsik Mari és Darvas Iván alakítják, kell ehhez még hozzátenni valamit? (Szerda, Duna 21.35, 22.20)

Heti csillagjósolás

Kos: Uralkodó bolygója, a Mars, szemben áll az Uránusszal. Ez szétzilálhatja az idegeit, és ha nem vigyáz, könnyen hatalmi harcokba kerülhet. A hét minden napján tudatosan gondoskodjon arról, hogy a pihenésre is sort kerítsen. A hét második felében érdekes híreket hallhat, és új barátokat is szerezhet.

Bika: A Vénusz a Skorpió jegyében látható, az ön párkapcsolatokat jelző területén. Ez a hét sok szerelmes órát hozhat. A kedvese újra beleszerethet önbe, a többiek részéről pedig szeretetre és sikerre számíthat. A Merkúr a 9. sorsterületen segíti önt a tanulmányaiban.

Ikrek: A Merkúr a Bak jegyében áll, és közeledik a Plútóhoz. Sajnos ez megakadályozza abban, hogy az elképzeléseit a korábbi terv szerint tudja megvalósítani. Péntektől már jobban alakul az élete, és végre nekiveselkedhet a feladatainak.

Rák: A Mars a Mérleg jegyében áll, ráadásul szemben az Uránusszal, így ők ketten két oldalról támadják a Rák jegyét. Emiatt fáradtnak és gyengének érezheti magát, nemcsak fizikailag, de érzelmileg és szellemileg is. Most sajnos több csalódás érheti, mint amennyire fel tud készülni...

Oroszlán: A Nap és a Szaturnusz, valamint az Uránusz is segíti az Oroszlán jegy szülőit. Ezt a hetet szentelje a hivatásának, most előre léphet a karrier területén. A Mars már a Mérleg jegyében áll, és sokat segíthet önnek abban, hogy kezelni tudja a konfliktusokat.

Szűz: Uralkodó bolygója, a Merkúr, már a Bak jegyében jár, és szerencsét ígér a szerelemben és a vállalkozásában. Minden más területen komoly zavarokra, problémákra és nehézségekre kell számítania, mert a Neptunusz, a Szaturnusz és az Uránusz is kedvezőtlen helyzetben láthatók.

Mérleg: Ezen a héten is sok minden történik az égen, amiből többnyire a kedvezőtlen bolygókapcsolatokat fogja érezni. Szerencsére a Vénusz már a Skorpió jegyében áll, és alighanem anyagi gyarapodást hoz önnek.

Skorpió: A Nap és a Szaturnusz kapcsolata ugyan nem tesz jót a pénzügyeinek, de ettől még nem kell kétségbeesnie. A Vénusz, a luxus és a gazdagság egyik jelölője, a Skorpió jegyében áll, és pár hétig még itt vendégeskedik. Segít önnek az anyagi javak előteremtésében és a szerelemben is.

Nyilas: A Plútó és a Merkúr kicsit akadályozhatják önt a céljai elérésében. Sajnos fennáll a veszedékes veszélye is, mert a Mars a Mérleg jegyében „nem nyugszik”. Figyeljen arra, hogy a szavaival ne bántsa meg a környezetében élőket!

Bak: A Skorpió jegyében álló Vénusz boldoggá teheti önt, több kedvvel, bátorsággal és bizalommal nézhet a jövőbe. A Vénusszal egyszerűen minden szebb lesz! A Mars könnyen hatalmi harcokba kényszerítheti: most mindenki túl akarja licitálni a másik embert...

Vízöntő: Az eheti feladat: alkalmazkodni az ön körül zajló változásokhoz. Most a legfontosabb követelmény a rugalmasság. Persze, nem kell mindent felrúgnia, csak azokon a dolgokon változtasson, amelyek már nem felelnek meg a céljainak.

Halak: A Mars a Mérleg jegyében áll. Ne hagyja figyelmen kívül és ne váljon érzéketlenné önmaga és a környezetében élők érzelmi szükségletei iránt – erre ugyanis hajlamosítja ez a bolygóállás. A Vénusz a Skorpió jegyében marad december folyamán, örült szenvedélyt hozva önnek!

Óriási siker volt Izraelben Gárdos Péter filmje

Megrendülve és a végén nagy tapssal fogadta pénteken a jeruzsálemi zsidó filmfesztivál közönsége Gárdos Péter Hajnali láz című filmjét.

Az 1999 óta évente megrendezett, idén december 7-től 12-ig tartó jeruzsálemi zsidó filmfesztiválon péntek délután mutatták be a részben Jeruzsálemben forgatott, magyar-svéd-izraeli koprodukcióban készült alkotást. A világ számos tájáról több mint ötven zsidó témájú izraeli és nemzetközi filmet, köztük rövidfilmet, do-

kumentumfilmet és játékfilmet felvonultató segrszemlén elsősorban a helyi magyar ajkúak ültek a Hajnali láz közönségének soraiban, ami a tel-avivi magyar nagykövetségnek is köszönhető, ugyanis részt vettek a helyi premier hirdetésében.

Nagy Andor tel-avivi nagykövete a megjelenteknek felidézte, hogy annak idején maga is meglátogatta a jeruzsálemi forgatás egyik napján a filmeseket. A bemutató után az MTI-nek elmondta, hogy a nézőtérről kijövők sorra megszólították, közölték,

hogyan meghatódtak a filmtől, sokat sírtak, és hangsúlyozták, hogy mennyire szívhez szóló alkotást láttak.

Miki Zachar, a film izraeli producere közölte, hogy Hajnali láz részt vett már egy nagy sikerű vetítésen Szalonikiben is egy filmfesztiválon. A producer Izrael filmbeli szerepét igen hangsúlyosnak látja, mert az alkotás kerettörténete Jeruzsálemben játszódik, ott idéződnék fel a múlt képei. Miki Zachar szerint az alkotás egyik szépségét az adja, hogy valós történeten alapul, ami bizonyítja, hogy az élet minden képezetet fölülír, hiszen ha valaki kitalálna egy ilyen történetet, nem hinnék el neki.

Gárdos Péter a svéd, magyarországi és izraeli helyszíneken forgatott romantikus drámában saját szülei találkozásának és szerelmének történetét dolgozta fel,

amellyel édesapja 1998-ban bekövetkezett halála után szembesült, édesanyja ekkor adta neki át kettejük több mint 50 évvel korábban keletkezett levelezését.

A producer a bemutatóról kifejtette, hogy ez egy részben Jeruzsálemben forgatott zsidó film, és ezért természetes helye volt a jeruzsálemi filmfesztiválon. Miki Zachar szerint a jeruzsálemi siker az magyarázza, hogy a nézők nagyon azonosultak a történettel, mert mindenki keresi a szeretetet, a melegséget és mindenki megpróbál kötődni a múlthoz, még ha az nehéz is. És végső soron a szerelem győzött: mutatni akarjuk, hogy a szerelem győz, mert szerintem a szeretet mindig győz. Reméljük kell, szeretnünk, jónak lennünk – hangoztatta a producer.

MTI

A NAÜ már nem nyomoz tovább

A hét elején a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség (NAÜ) az izraeli tiltakozás ellenére lezárja azt a vizsgálatát, amely Irán nukleáris fegyverek kifejlesztésére tett erőfeszítéseit kutatta, azonban továbbra is felügyeli az országban zajló tevékenységeket – közölte a szervezet kedden tartott bécsi ülése után. A NAÜ korábban talált arra utaló nyomot, hogy a perzsa ország 2003 előtt atomfegyver kifejlesztésén dolgozott, de a szervezet szerint ma ez a veszély nem fenyeget. A határozat Irán számára azt jelentheti, hogy 2016 első negyedétől lépésenként feloldhatják az ország elleni gazdasági büntetőintézkedéseket, vagyis a kőolajembargót és Irán kizárását a banki tranzakciókat lebonyolító SWIFT rendszerből.

Az Irán és a hatok (az ENSZ Biztonsági Tanácsának öt állandó tagja és Németország) július 14-én Bécsben kötötték meg a Teherán atomprogramjáról szóló egyezményt. A megállapodás célja annak szavatolása, hogy Irán nukleáris programja kizárólag békés célokat szolgál, amiért cserébe a nemzetközi közösség a perzsa állam elleni szankciók fokozatos feloldását vállalta. Teherán az atomalku értelmében korlátozza nukleáris tevékenységét, így egyebek között tíz éven belül a jelenlegi 19 ezerről nagyjából 6 ezerre csökkenti az urándúsításhoz használatos centrifugái számát.

A megállapodás támogatói azzal érveltek, hogy a NAÜ ellenőrei továbbra is jelen lesznek Iránban és állandóan vizsgálják majd az iráni atomtevékenységet. A megállapodás ellenzői – többek között Izrael –, úgy látják, hogy a látszat ellenére Irán nem hagyott fel pusztító atomterveivel, amit alátámasztani látszik az is, hogy egyes, gyaníthatóan atommal foglalkozó létesítményekbe továbbra sem engedik be a NAÜ ellenőreit.

Nekünk sajnos nincs miért nyugodtan hátradőlni, hiszen Teherán évek óta hangoztatja Izrael elpusztításáról szóló terveit. Marad az éber figyelem és a megelőző csapás lebegtetése. Remélhetőleg ennyi tényleg elég lesz.

Erős-Hajdu Szilvia

GYERTYAGYÚJTÁS

2015. december 18.

5776. tevet 6.

Jeruzsálem: 16:02

Tel-Aviv: 16:16

Haifa: 16:06

Szombat kimenetele

2015. December 19.

5776. tevet 7.

Jeruzsálem: 17:18

Tel-Aviv: 17:20

Haifa: 17:17

Vájjágás

VALUTAÁRFOLYAMOK

USA dollár 3.8590 sekel

Euro 4.2414 sekel

Angol font 5.8493 sekel

Svájci frank 3.9176 sekel

Genesis-díjra jelölték Itzhak Perlmant

Az izraeli-amerikai hegedűművészt, Itzhak Perlmant jelölte a bizottság az 1 millió dollár jutalommal járó 2016-os Genesis-díjra.

Az idén 70 éves Perlman 1963-ban a Carnegie Hallban debütált, és 1964-ben megnyerte a Leventritt versenyt. Viszonylag korán kezdett turnézni, és zenefelvételeket készíteni. A 70-es években több tv-műsorban szerepelt, köztük a The Tonight Show-ban, és a Szezám utcában. Számos híres zenekarral működött együtt mint karmester, zenei vezető, vagy vendég: Chicago Symphony, Philadelphia Orchestra, Boston Symphony, National Symphony, Los Angeles Philharmonic, St. Paul Chamber Orchestra.

Szólókarrierje során számos híres zenésszel játszott együtt, a komolyzenén kívül Perlman több műfajban is jeleskedett, jazz-albumot készített a híres jazz zongoristával Oscar Petersonnal, és előszeretettel játszik klezmer zenét is.

1993-ban a Schindler listája John Williams által szerzett filmzenéjének főcímdalát játszotta, ami megnyerte az "Oscar-díj a legjobb eredeti dalnak" díját. 2005-ben Yo-Yo Ma-val közösen az Egy gésa emlékirata (Memoirs of a Geisha) filmzenéjéért jelölték Academy Awards díjra. Pályafutása során 16 Grammy díjat nyert.

A Genesis-díjat az izraeli miniszterelnöki hivatal, a Szochnut – Jewish Agency for Israel (a diaszpóra és Izrael kapcsolatát ápoló világszervezet), és a szerte a világban élő orosz ajkú zsidók zsidó öntudatának erősítésén fáradozó Genesis Philanthropy Group közösen gondozza.

Az izraeli Nobel-díjként is ismert kitüntetést először New York korábbi polgármestere, Michael Bloomberg vehette át 2014-ben a közszolgálat és a jótékonykodás terén végzett munkájáért. Idén Michael Douglas volt a kitüntetett.

ÚJ KELET

FÜGGETLEN HETILAP • Főszerkesztő: Erős-Hajdu Szilvia. Felelős kiadó: Chaia és Georg Edri. Eheti számunk szerzői: dr. Kende György, Halmos László, Avi ben Giora, Breuer Péter, Sós György, Schnapp Lea, Peer Gideon, Krasznai Éva, Róna Éva, Singer Arje, Tarr Miriam, Balázs Ibi, Halmos Sándor. Tördelés: Földes Andor
A szerkesztőség címe: 49450 Petah Tikva Tsirlon 25. Tel: 052/7265-631.
E-mail: ujkelet@gmail.com. Hirdetés és előfizetés: 050/534-5041
Nyomda: Hádusz Hechadás Ltd.

A szerkesztőség nem felel a hirdetések tartalmáért. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Ha bármely városban nem talál Új Keletet, hívja a BĀR céget, ahol megmondják, HOL KAPHATÓ AZ ÚJSÁG
Telefon: 03-607-0707